

Tibɔnyaan ti MAK ɲmee ti na

Jɔnn u nan muin binib nnyun ni na aabɔr
(*Matiu 3.1-12; Luk 3.1-18; Jɔnn 1.19-28*)

¹ Tibɔr timina le ye Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aabɔnyaan. ² Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan ɲmee waabɔr ngbaan aah ga piin pu na. U nan ɲmee ke Uwumbɔr bui Waabo ke,

“Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan,
ki nan toor nsan ki siin si.’*
†

³ Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar ke,
‘Toor Uwumbɔr aasan man,
ki ɲa waasan mu li tok ki tii u.’ †

⁴ Kina le uja ubaa nyan sil nteersakpiin ni, bi yin u ke Jɔnn. U nan muini binib nnyun ni, le ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man aan Uwumbɔr di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, le m ga muin nimi nnyun ni.” ⁵ Le kinipaak nyan Judea aatim mɔmɔk ni, ni Jerusalem aatiɲ ni, ki dan u chee, ki nan kpiir baatunwanbir tuk Uwumbɔr. Le Jɔnn muin bi nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni.

⁶ Jɔnn nan pee kikpalk ki bi nan di laakumii aakor luu ki na. U nan di ligbapapaln buu uchaɲ ni. Waajikaar nan ye itoon ni tisiir la. ⁷ U nan mooni kinipaak ngbaan ke, “Unii u jer mi na paan ni m pu la. Maa ɲeer ke m gbiln waanaatak aarmin ki tii u. ⁸ Mma muin nimi nnyun ni la. Uma le ga nan di Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

* 1:2 : Lik Malakai 3.1. † 1:3 : Lik Aisaya 40.3.

Waah muin Yesu nnyun ni pu na
(*Matiu 3.13-4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13*)

⁹ N-yoonn ngbaan le Yesu nyan Nasaref, kitiŋ ki bi Galilee ni na, ki dan Jønn chee. Le Jønn muin u nnyun ni, Jöodann aamööl ni. ¹⁰ Yesu aah nyan nnyun ni na, le u kan kitaapaak chuu piir, le ki kan Uwumbör Aafuur Nyaan sunn ni ki nan tən u pu, ki naahn linanjel. ¹¹ Le nneel nyan ni paacham ki len ke, “Aa ye Njapöön u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.”[‡]

¹² N-yoonn ngbaan le Uwumbör Aafuur Nyaan di Yesu buen nteersakpiin ni. U nan ti bi nima iwiin imonko ilee la. Le kinimböŋ tənŋi u nima. ¹³ Timoor ni aapeel mu nan bi nima. Le Uwumbör aatuuntiib nyan ni paacham ki dan nan ŋa u tiŋann.

¹⁴ Le binib nan chuu Jønn ki di u ŋa kiyondiik ni. Nee aapuwoß, le Yesu buen Galilee aatiŋ ni, ki ti mooni Uwumbör aabönyaan, ¹⁵ le ki bui ke, “N-yoonn fuu a. Uwumbör aanaan peen ni a. Kpeln nimi aabimbin man, ki ga tibönyaan tee ki kii man.”

Yesu aah yin bijanbam binaa pu na
(*Matiu 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11*)

¹⁶ Yesu nan chuun kpak Galilee Aanyusakpem aagbaan, le ki ti kan Simonn ni unaal Andru bi mae kipöök nnyun ni; bi ye bijanbam la. ¹⁷ Le Yesu bui bi, “Dii mi man, aan m cha ni ban binib ki nan tii Uwumbör.” ¹⁸ Waah len kina na, libuul ngbaan ni le bi siir cha baapör, ki dii u.

¹⁹ Le u foor siib ki kpee, le ki kan Jems ni unaal Jønn, bi ye Sebedee aajapötiib na. Bi nan bi baarjöp ponn ni, ki bi lerŋni baapör. ²⁰ Libuul ngbaan ni le Yesu yin bi. Le bi siir cha bite Sebedee ni waatutum buŋöp ngbaan ponn ni, le ki dii Yesu.

[‡] 1:11 : Lik Aisaya 42.1.

*Yesu aah nyan tiyayaar uja ni pu na
(Luk 4.31-37)*

²¹ Le bi ti fuu Kapenaum aatiŋ ni. Juu yaab aakpaakool daal, le Yesu koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. ²² Waah tuk bi tibər ti na, le ni gar bi pam. U tuk bi ke unii u kpa Uwumbər aapəon na la, kaa tuk bi ke Uwumbər aakaal aaməmək b aah tuk bi pu na.

²³ Le uja u tiyayaar joo u na bi mmeen aadiik ngbaan ni, ²⁴ le ki teen ke, “Sin Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na, aa ban ba ti chee? Aa dan aa nan ŋa timi fam la aa? M nyi si. Aa ye Uwumbər aanii u ye chain na la.”

²⁵ Le Yesu kae tiyayaar ngbaan, ki len ke, “Ŋmim. Di uja ngbaan lii.”

²⁶ Le tiyayaar ngbaan cha uja ngbaan aawon gbaa, le ki teen mpəon pu, ki di u lii. ²⁷ Le ni gar bi məmək pam. Le bi baa təb, “Ba sɔ? Ni ye mməkm pəon la aa? U kpa mpəon, le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii, le ti kii waaməb.”

²⁸ Nima pu na, Yesu aayimbil nan moon Galilee aating-baan məmək ni.

*Yesu aah tii bimum pam laafee pu na
(Matiu 8.14-17; Luk 4.38-41)*

²⁹ Yesu ni binib bi dii u na nan nyan mmeen aadiik ngbaan ni, le ki buen Simonn ni Andru aadichal ni. Jems ni Jənn mu nan dii bi. ³⁰ Le Simonn aapuu aana bun, ki dɔ kidiik ni. Le uwon ton. Le bi tuk Yesu ke u bun la. ³¹ Le Yesu buen u chee, ki ti chuu uŋaal, ki fiin u kaan. Le uwon sɔŋ. Le u chann bi tichann.

³² Liyaadaal aajook, buyoonn nwiin lir na, binib nan dan Yesu chee, le ki joo ni bimum məmək, ni tiyayaar aah joo binib bi na məmək. ³³ Kitiŋ ngbaan aanib məmək nan kuun nima, Simonn ni Andru do linampal. ³⁴ Bimum ngbaan nan wiir pam ki nan kpa iween aabəŋ aabəŋ na, le Yesu cha bi pək, ki nyan tiyayaar aah joo binib bi na mu.

Tiyayaar ngbaan aah nan nyi waah ye unii u na, waa nan tii ti nsan ke ti len tibaa.

Yesu aah tuk binib Uwumbør aabør Galilee aatim ni pu na

(Luk 4.42-44)

³⁵ Njan aakooja aah wii na, le Yesu fii ki nyan lipaal, ki buen nibaa chee, le ki ti bi nima ubaa ki mee Uwumbør.

³⁶ Naah woln kichakpiik ni na, le Simonni ni ujøtiib mu fii ki nyan, ki bi ban u, ³⁷ le ki ti kan u, le ki bui u ke, “Binib mòmøk bi ban si la.”

³⁸ Le u bui bi, “Cha ti buen ntim muken ni, aan m ti tuk bi mu Uwumbør aabør. Nima le cha m nyan ni Uwumbør do.”

³⁹ Le u buen Galilee aatim mòmøk ni, ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbør aabør, le ki nyan tiyayaar binib ponn ni.

Yesu aah cha ukøndaan pøøk pu na

(Matiu 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Ukøndaan ubaa nan dan Yesu chee, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki gaŋ u ke u ter u, le ki bui u ke, “Aa yaa gee kan, aa ga ŋmaa cha m pøøk.”

⁴¹ Le kinimbaak chuu Yesu. Le u taln uŋaal, ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa pøøk.” ⁴² Libuul ngbaan ni le u pøøk, kaa ki ye ukøndaan. ⁴³ Le Yesu bui u ke u li cha, ki sur u mbamøm ke, ⁴⁴ “Li nyi ki taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbør aatotoor chee, ki ti di aabaa møk u, ki toor kitork tii Uwumbør ke Moses aakaal aah len pu na. Nima le ga møk binib ke aa pøøk a.”

⁴⁵ Le uja ngbaan buen, ki joo tibør ngbaan tuk binib mòmøk. Waah ŋa kina na, le Yesu aa ki ŋmaa koo kitij kibaa ni, binib aanimbil ni. U nan gur bi kipøøk ni la. Le binib nya itingbaan mòmøk ni, ki chaa u chee.

2

*Yesu aah cha uja u aawon faan na pɔɔk pu na
(Matiu 9.1-8; Luk 5.17-26)*

¹ Iwiin ilee aah jer na, le Yesu ki gir buen Kapenaum aatirj ni. Le binib ɗun ke u bi linampal. ² Le kinipaak kuun ni nima chee. Baah wiir pu na, mpaan aa nan ki gur mbisamɔb chee, ubaa ki sil. Le u tuk bi Uwumbɔr aabɔr. ³ Waah bi tuk bi Uwumbɔr aabɔr na, le binib bibaa fuu ni, ki luln ni unii u aawon faan na likekeln ni. Binib binaa le nan luln ni u. ⁴ Kinipaak ngbaan pu, baa nan ɗmaa koo ni Yesu chee. Le bi jon kidiik paab,* ki chee liboln ki tuur waah si nin chee kidiik ponn ni na, le ki di baah luln ni unii u likekeln ni na ɗa liboln ngbaan ponn ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni. ⁵ Le Yesu kan baah gaa u ki kii mbamɔm pu na, le ki bui uja u aawon faan na ke, “Maabo, m di cha pinn saatunwanbir.”

⁶ Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa nan ka nima, le ki bi dak bisui ni ke, ⁷ “Ba ɗa uja wee len kina? U sii Uwumbɔr la. Ubaa aan ɗmaa di cha pinn titunwanbir, see Uwumbɔr baanja.”

⁸ Le Yesu bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba ɗa ni dak kina nisui ni? ⁹ Maah bui uja u aawon faan na ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pɔɔ, aan m yaa bui u ke u fiin ki yoor waawandookaan ki li chuun, le pɔɔ? ¹⁰ M ga mɔk nimi ke min, Unibɔn Aabo kpa mpɔɔn dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na ke, ¹¹ “M bui si la, fiin, ki yoor saawandookaan, ki li chaa kun.”

* 2:4 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa ɗibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

¹² Libuul ngbaan ni le u fii sil, ki yoor waawandookaan, ki nyan lipaal bi mòmək aanimbil ni. Le ni gar bi mòmək pam. Le bi nyuŋ Uwumbər ki bui ke, “Taa kee kan kina.”

Yesu aah yin Liifai pu na

(Matiu 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Yesu nan ki gir buen nnyusakpem ni. Le kinipaak dan u chee. Le u tuk bi Uwumbər aabər. ¹⁴ Waah cha na, le u kan ulampoogaar ubaa u ka baah gaal lampoo nin chee na. Bi yin u ke Liifai, le ute ye Alfeus. Le Yesu bui u, “Li dii mi.” Le u fii, ki dii u.

¹⁵ Nee aapuwəb, le Yesu bi Liifai do, ki bi ji tijikaar. Le bilampoogaab ni titunwanbirdam nan wiir, ki dii Yesu. Le bi ponn ni pam mu ka u ni waadidiliib chee, ki bi ji tijikaar. ¹⁶ Le Uwumbər aakaal aaməməkəb bibaa, bi ye Farisii yaab na aah kan ke Yesu bi ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar na, le bi baa waadidiliib, “Ba ŋa u ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar?”

¹⁷ Le Yesu ŋun baah len pu na, le ki bui bi, “Binib bi kpa laafee na aa ban dəkta, see bi bun na le ban dəkta. Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam bi nan kpeln baabimbin la.”

Kiməlul aabər

(Matiu 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸ Le Jənn aadidiliib ni Farisii yaab nan bi lulni buməb. Le binib bibaa dan nan bui Yesu ke, “Jənn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib lulni buməb la. Ba pu saadidiliib ma aa lulni?”

¹⁹ Le u baa bi, “Bicham bi dan bi nan ji ubəndinn aajim na ga ŋmaa lul buməb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. Buyoonn upiidinn bi bi chee na, baan ŋmaa lul buməb. ²⁰ N-yoonn mu choo, le bi ga chuu nyan upiidinn na bi chee mpəən. N-yoonn ngbaan le bi ga lul buməb.

²¹ “Ubaa aan di likekepɔln aageln, ki di lej libɔkukpokl. U yaa ɲa kina kan, likekepɔln aageln na ga kar libɔkukpokl na. Libɔln ngbaan ga waar ki jer njan yaan. ²² Ubaa mu aan di ndawiin, ki di ɲa kilookpok ponn ni. U yaa ɲa kina kan, kilookpok na ga puu, ki bii. Ndaan na mu ga kpir. Bi ga di ndawiin ki di ɲa kilooɔɔɔ ni la.”

Juu yaab aakpaakool daal aabɔr
(*Matiu 12.1-8; Luk 6.1-5*)

²³ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waadidiliib bɔ dii kisaak kibaa ponn ni. Baah chuun ki cha na, le waadidiliib joo tijikaar na geei, bi ti ɲmɔ. ²⁴ Le Farisii yaab nan baa Yesu ke, “Ba ɲa saadidiliib ɲani kina? Timi aakaal aa kii ke bi ɲa kina likpaakool daal.”

²⁵ Le u baa bi, “Naa karn Ubɔr David aah nan ɲa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib. Baa nan kpa tijikaar. ²⁶ Le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, buyoonn Abiatar nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel na, le ki di Uwumbɔr aaboroboro ɲman, ki joo ti tii waanib mu, bi ɲman. Baah ɲa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbɔr aatotoorb baanja le ga ɲmɔ boroboro ngbaan na.

²⁷ “M tuk nimi la, unibɔn pu le likpaakool daal bi, naa ye likpaakool daal pu le unibɔn bi. ²⁸ Min Unibɔn Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

3

Yesu aah cha uja u aajaal faan na pɔɔk pu na
(*Matiu 12.9-14; Luk 6.6-11*)

¹ Le u ki gir buen mmeen aadiik ni. Le uja u aajaal faan na bi nima. ² Le bi lik Yesu, ke u ga cha uja ngbaan pɔɔk likpaakool daal aan waan cha u pɔɔk. Ba pu? bi ban bi kan nsan aan ki galn u ke u bii likpaakool daal. ³ Le Yesu bui uja u aajaal faan na ke, “Nan sil tikaasisik ni,” ⁴ le ki baa

bi, “Likpaakool daal kan, ti ga ŋa ni ŋan na aan ni kaa ŋan na? Ti ga tii unii limɔfal aan ti ga ku u? Timi aakaal mək timi kinye?”

Le baa len tibaa. ⁵ Le u lik bi mɔmɔk, le ki gee liŋuul bi pu. Bitafal aah pɔɔ pu na, le ni bii usui. Le u bui uja u aarjaal faan na ke, “Talɔn aarjaal.” Le u talɔn urjaal. Le mu pɔɔk. ⁶ Le Farisii yaab ngbaan nyan lipaal, le ki buen Ubɔr Herod aanib chee, le ki kpokl baah ga ŋa pu ki ku Yesu na.

Kinipaak aah nan kuun nnyusakpem chee pu na

⁷ Yesu ni waadidiliib nan buen Galilee Aanyusakpem ni. Le kinipaak dii u. Bi nyan ni Galilee aatim ni la, ni Judea aatim ni, ⁸ ni Jerusalem, ni Idumea aatim ni, ni ntim mu bi Jɔɔdann aamɔɔdapuul na, ni Taya ni Saidonn aatingbaan ni. Bi nan wiir sakpen a. Bi ŋun Yesu aah tun lijnjiir aatun pu na. Nima le cha bi dan u chee. ⁹ Le u bui waadidiliib ke bi di buŋɔb deen nnyun pu, nnyusakpem aagbaan chee, aan u koo ni, kinipaak ngbaan taa muen u. ¹⁰ U nan tii binib pam laafee. Nima le bibum mɔmɔk tur tɔb, bi ti fuu u chee aan ki di biɔaal meeh u. ¹¹ Tiyayaar ti joo binib na aah kan u na, le ti cha bi gbaan unimbiin ni, le ki teen ke, “Aa ye Uwumbɔr Aajarɔɔn la.”

¹² Le Yesu kae tiyayaar ngbaan ke, “Taa li joo mi mooni man.”

*Yesu aah nyan waakpambalb kipiik ni bilee pu na
(Matiu 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Yesu nan jon lijool paab, le ki yin waah ban binib bi na ke bi dan u chee. Le bi dan u chee. ¹⁴ Le u nyan bijab kipiik ni bilee, bi ti li bi u chee. Le u yin bi ke waakpambalb. U nyan bi ke u tun bi, aan bi ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr, ¹⁵ ki li kpa mɔɔn ki nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Waah nyan bijab kipiik ni bilee bi na aayimbil sɔ: Simonn, le Yesu duln u ke Piita; ¹⁷ Jems ni unaal Jɔnn

bi ye Sebedee aajarətiib na, le Yesu duln bi ke Boanejes. Boanejes aatataa le ye ke “Binib bi tar ke utaal na”; ¹⁸ ni Andru, ni Filip, ni Batolomiu, ni Matiu, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajarəən na; ni Tadeus; ni Simonn u nan ban u kuln waatiŋ aadim na; ¹⁹ ni Judas Iskariot, u ga nan kooh uma Yesu na.

*Binib bibaa aah sii Uwumbər Aafuur Nyaan pu na
(Matiu 12.22-32; Luk 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Le Yesu chaa kun. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa nsan bi ji tijikaar. ²¹ Udoyaab aah ŋun kina na, le bi dan bi nan chuu u; ba pu? bi ŋun binib len ke u waar la.

²² Uwumbər aakaal aaməmək b bi nyan ni Jerusalem na le bui ke kinimbəŋ, ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le joo u ki tii u mpəən ke u nyan tiyayaar binib ni.

²³ Baah len kina na, le Yesu yin bi ke bi dan u chee, le ki ŋak bi ŋiyataŋak ke, “Kinimbəŋ ga ŋa kinye ki nyan kima kinimbəŋ binib ni? ²⁴ Kitiŋ kibaa ni aanib yaa yakr ki yaa jaa kijaak kan, kitiŋ ngbaan ga bee yəli. ²⁵ Lidichal libaa ni aanib yaa yakr ki jaa kijaak kan, lidichal ngbaan ga bee yəli. ²⁶ Kinimbəŋ aanaan yaab yaa yakr ki jaa kijaak kan, kaan ki ŋmaa sil. Kaanaan ga doo.”

*Yesu aah nyaŋ mpəəndaan kinimbəŋ ki bii kaawan pu na
(Matiu 12.29; Luk 11.21-22)*

²⁷ “Ubaa aan ŋmaa koo mpəəndaan* aadichal ni, ki bii waawan, see u puen buu u le waahr, le ki nin bii waadichal.

²⁸ “M tuk nimi mbamən la, Uwumbər ga di cha binib aatunwanbir məmək ki pinn bi. Bi yaa sii u kan, u ga di cha pinn bi. ²⁹ Uwumbər Aafuur Nyaan ma kan, unii yaa

* ^{3:27} : Mpəəndaan na ye kinimbəŋ la. Le Yesu kpa mpəən jer u ki buu u.

sii muma kan, Uwumbør aan di cha pinn u. U ga li kpa taani n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” ³⁰ Binib bibaa nan bui ke tiyayaar le joo Yesu. Nima le cha u len kina.

*Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na
(Matiu 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Le Yesu aana ni unaatiib fuu ni ki si lipaal, le ki tun unii ke u ti yin Yesu. ³² Le kinipaak ka gob Yesu. Le bi tuk u, “Lik, aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

³³ Le u baa bi ke, “Ŋma ye nna? Bilabi ye nnaatiib?” ³⁴ le ki fenn toŋ waadidiliib bi ka gob u na, le ki bui ke, “Lik, nna ni nnaatiib sɔ. ³⁵ Ba pu? unii umək ŋani Uwumbør aah gee pu na, uma le ye nnaal, ni nninkpan, ni nna.”

4

*Unii u yaa njikaabim na aayataŋakl
(Matiu 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Yesu nan ki gir buen Galilee aanyusakpem aagbaan, ki ti tuk binib Uwumbør aabør. Le kinipaak sakpeŋ ki kuun ni u chee. Baah wiir pu na, le u koo kal buŋɔb ni, nnyun ni. Kinipaak ngbaan mu nan si nnyusakpem aagbaan. ² Le u tuk bi tibør pam ŋiyataŋak ponn ni.

³ U nan bui bi ke, “Li pel man, ukpaal ubaa le nan buen u ti yaa njikaabim. ⁴ Waah yaa njikaabim ngbaan na, le mubaa lir nsan ni. Le inyoon dan, ki nan peei jin. ⁵ Le mubaa mu lir ntakpateer paab, titan aah kaa wiir nin chee na. Titan aah kaa wiir na, le mu guu punn mala. ⁶ Le nwiin puu, ki ton, ki see mu. Mu aah kaa kpa inyaan mbamɔm na, le mu yɔl, ki kpo. ⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le ikokon muun, le ki ku mu, le mu aa mar. ⁸ Le mubaa mu lir kitij ki ŋan na ponn ni, ki punn, le ki muun, ki mar. Ngem lun piitaa piitaa, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun nkub nkub.

⁹ “U kpa litafal na kan, u ŋun.”

*Njita a ɲi pu u ɲak bi ɲiyataɲak na
(Matiu 13.10-17; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Yesu aah bi ubaa na, le waadidiliib kipiik ni bilee na, ni binib bi nan bi u chee na nan dan ki nan baa u waayataɲak ngbaan aatataa. ¹¹ Le u bui bi ke, “Uwumbɔr le cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan. Binib bi kaa bi waanaan ni na, u ɲak bima le ɲiyataɲak,

¹² ‘Aan bi lik ki lik, kaa waa,
ki pel ki pel, kaa beer naatataa.

Bi yaa ɲun ki bee naatataa kan,
nibaakan bi ga kpeln baabimbin,
aan Uwumbɔr di cha baatunwanbir ki pinn bi.’ ”*

*Unii u yaa njikaabim na aayataɲakl aatataa
(Matiu 13.18-23; Luk 8.11-15)*

¹³ Le Yesu baa bi ke, “Naa bee liyataɲakl ngbaan aatataa aa? Ni ga ɲa kinye ki bee ɲiyataɲak ɲiken aatataa?

¹⁴ Liyataɲakl ngbaan aatataa le ye ke ukpaal ngbaan le ɲaɲ unii u tuk binib Uwumbɔr aabɔr na. ¹⁵ Ndibim mu lir nsan ni na le ɲaɲ binib bi ɲun Uwumbɔr aabɔr na. Libuul ngbaan ni le kinimbɔɲ dan ki nan nyan ti bisui ni. ¹⁶ Mu lir ntakpateer pu na le ɲaɲ binib bi ɲun tibɔr ngbaan, ki gaa ti mala ni mpopiin na. ¹⁷ Bi mu aa gaa ti bisui ni mbamɔm, kaa joo ti ni yunn. Bi yaa kan limukl ti pu kan, bee binib yaa ɲa bi falaa ti pu kan, libuul ngbaan ni le bi ga di ti lii.

¹⁸ Binib bibaa mu bi ke njikaabim mu lir ikokon ponn ni na la. ¹⁹ Bi ɲun tibɔr ngbaan la. Le dulnyaa wee ni aabɔr, ni liwankpal aakɔrk, ni tiwan aabɔɲ aakɔrk mu koo bisui ni, le ki ku tibɔr ngbaan bisui ni, le taa mar. ²⁰ Mu lir kitiɲ ki ɲan na ponn ni na le ɲaɲ binib bi ɲun tibɔr ngbaan, ki gaa ti, le ki mar. Ngem mar piitaa piitaa, ngem mu mar imonko itata, ngem mu mar nkub nkub.”

* 4:12 : Lik Aisaya 6.9-10.

*Karyaa aayatanakl**(Luk 8.16-18)*

²¹ Le u baa bi ke, “Unii yaa see karyaa kan, u ga di lisambil chij u pu uu? U ga di siin tiwandookaan aataab la aa? Waan di tɔŋ tiwan nibaa pu la aa? ²² Tibɔr timɔk bɔɔ na, ti ga kpiir. Tibɔbɔrkaan mɔmɔk mu ga nyan mpaan pu.

²³ U kpa litafal na kan, u ŋun.

²⁴ “Cha nitafal li bi naah ŋun ti na ni man. Naah tii pu na, Uwumbɔr mu ga giin kina le ki tii nimi. U ga tii nimi ki jer naah tii pu na. ²⁵ Unii umɔk kpa na, Uwumbɔr ga kpee u. Unii u kaa kpa na, Uwumbɔr ga chuu gaa waah kpa ni pɔkaa na.†

Tijikaar aah ŋa pu na aayatanakl

²⁶ “Uwumbɔr aanaan naahn njikaabim mu uja bun waasaak ni na la. ²⁷ U geeni kinyeek, kitaak yaa woln kan, u fii. Le njikaabim ngbaan ga punn, ki muun. Waa nyi mu aah ŋa pu ki punn, aan ki muuni na. ²⁸ Kitiŋ ngbaan le cha tijikaar ŋa. Njan le mu punn, le ki nin muun ki poo, le ki mar. ²⁹ Ti yaa nan biir kan, ni ŋeer lijikaacheel la. Nima pu na, u ga di gɔrk, ki buen ti chee ti.”

*Tisufar aabil aayatanakl**(Matiu 13.31-32, 34; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yesu nan baa bi ke, “M ga di ba ki di ŋaŋ Uwumbɔr aanaan? M ga di liyatanakl bayaar ki di ŋaŋ mu? ³¹ Mu naahn linaanyiimbil la. Libil ngbaan le ye libil waatiir, ŋibil mɔmɔk filk jer lima la. ³² Bi yaa di li bun kan, li ga punn ki muun ki jer tisufar mɔmɔk, ki ŋa ibon i filk na. Le inyoon i laani paacham na ga ŋmaa ter yaadil ibon ngbaan pu.”

† 4:25 : Naatataa le ye ke unii u pel Uwumbɔr aabɔr na, Uwumbɔr ga cha u moo ŋun. Unii u kaa pel na, Uwumbɔr aan ki cha u ŋun.

³³ Kina le Yesu di njiyataŋak ŋimina aaboln pam tuk bi Uwumbør aabør. U ŋak bi njiyataŋak ki ti ŋeer baah ga ŋmaa pel pu na la. ³⁴ Waa len tibaa bi chee, see njiyataŋak ŋmeen. U ni waadidiliib aah bi bibaa na, le u ŋeer njiyataŋak ngbaan aatataa tuk bi.

Yesu aah ŋa pu ki cha kibuy ŋmin na
(*Matiu 8.23-27; Luk 8.22-25*)

³⁵ Nwiin ngbaan daal aajook, le u bui waadidiliib ke, “Cha ti puur nnyusakpem man.” ³⁶ Le bi siir kinipaak ngbaan chee, ki koo u chee buŋɔb ni. Inɔi iken mu nan bi nima chee. ³⁷ Baah cha na, le kibuy ti fii ki bi daar. Le tinyunkpenn fii yeŋni, ki koo buŋɔb ngbaan ponn ni, le bu ban bu liin. ³⁸ Yesu mu dɔ liyikukur pu geen, liŋɔjuul wɔb. Le bi dan nan finn u, le ki bui u ke, “Umɔmɔkr, ti yaa bee nnyun ni kan, aatafal aa bi ti ni ii?”

³⁹ Le u fii ki kae kibuy ngbaan, le ki bui nnyun ngbaan ke, “Doon suuna.” Libuul ngbaan ni, le kibuy ngbaan ŋmin, nnyun mu doon suuna, ni mɔmɔk ŋmin chii. ⁴⁰ Le u baa bi, “Ba ŋa ni san ijawaan? Naa kee gaa mi ki kii mbamɔm aa?”

⁴¹ Tɔ, ijawaan nan chuu bi sakpen, le bi baa tɔb ke, “Ba aanibol bi na? Kibuy ni nnyun mu kpaan kii waamɔb.”

5

Yesu aah cha uwaar pɔɔk pu na
(*Matiu 8.28-34; Luk 8.26-39*)

¹ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Gerasiin yaab aatiŋ ni. ² Le uwaar ubaa nan bi nima. ³ Waakookoo yaan nan ye baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na la. Ubaa aa ŋmaa baa u kaan. Bi yaa buu u tikululn kan, u keei ti la. ⁴ Bi nan joo idɔribi ni tikululn buu u kpala kpala. Le u keei tikululn ngbaan, ki gbaa wiir idɔribi mu. Ubaa aa ŋmaa

tiŋ u. ⁵ Nwiin pu ni kinyeek, u po bi ŋikaakul ngbaan ni, ni ŋigongon paab, ki tar, ki joo ŋitakpal geei ubaa.

⁶ Yesu aah nyan buŋɔb ni na, le uwaar ngbaan bi dandar, ki kan u, ki san nan tooh u nsan ni, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki doon u. ⁷⁻⁸ Le Yesu bui ke, “Tiyayaar, nyan uja ngbaan ni.” Le u teen ki len mpɔɔn pu ke, “Yesu, si u ye Uwumbɔr u kaa kpa ŋeen aatɔ na Aajapɔɔn na, aa ban ba m chee? M gaŋ si Uwumbɔr pu, taa ŋa mi falaa.”

⁹ Le Yesu baa u, “Bi yin si ke ba?”

Le u bui u, “Ti ye tiyayaar ti wiir na la, nima le bi yin mi ke Kipaak,” ¹⁰ le ki gaŋ u sakpen ke u taa jenn nyan ti kitiŋ kee ni.

¹¹ Igbeer ibaa mu nan bi nima chee, ki wiir, ki chuun ji limɔɔgongoln paab. ¹² Le tiyayaar ngbaan gaŋ Yesu ke, “Cha ti ti koo igbeer ngbaan ni.” ¹³ Le u kii. Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer mɔmɔk san sunn limɔɔgongoln taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni. I ga nan li fuu ŋichur ŋilee.

¹⁴ Le bijab bi kii igbeer ngbaan na san buen kitiŋ ni, ni itingbaan ni, ki ti tuk binib tibɔr ngbaan. Binib aah ŋun kina na, le bi dan bi nan lik budabu ŋa na, ¹⁵ le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar ti wiir na nan joo u na ka nima. U cheer, ki pee tiwanpeenkaan, kaa ki chuun uŋmeen. Le ijawaan chuu bi. ¹⁶ Binib bi kan Yesu aah nyan tiyayaar uja ngbaan ni pu na nan tuk bi Yesu aah ŋa pu na, ki tuk bi naah ŋa igbeer ngbaan mu pu na. ¹⁷ Le bi gaŋ Yesu ke u nya baatiŋ ni.

¹⁸ Le u gir ti koo buŋɔb na ni. Waah gir u ti koo buŋɔb ni na, le uja u tiyayaar nan joo u na gaŋ u ke u cha u dii u. ¹⁹ Le u yii, le ki bui u, “Gir kun, ki ti tuk aadoyaab Uwumbɔr aah san si kinimbaak ki tun litukpaan tii si pu na.”

²⁰ Le u buen, ki di bə dii kitiŋ ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, le ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu ki tii u na. Le ni gar bi məmək pam.

Yesu aah cha upii ubaa pəək aan ki fikr upiibo nkun ni pu na

(Matiu 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Yesu nan ki gir puur nnyusakpem aadapuul, buŋəb na ni. Waah ti fuu nima na, le kinipaak sakpeŋ kuun ni u chee. Le u si nnyun aagbaan. ²² Le uja ubaa dan u chee. U ye mmeen aadiik ni aaninkpel ubaa la. Le bi yin u ke Jairus. Waah kan Yesu na, le u nan gbaan unimbiin ni, ²³ ki gaŋ u sakpen le ki bui u ke, “Ni yaa ki kpee siib na kan, mbisal ga kpo. M gaŋ si la, dan nan di aarjaal ki di paan u pu, aan u pəək ki taa kpo.”

²⁴ Le Yesu dii u buen. Le kinipaak ngbaan mu dii Yesu, ki mueni u.

²⁵ Le upii u fu tipiir ŋibin kipiik ni ŋilee taa door na, mu bi nima chee. ²⁶ U nan chaa biteteeb chee, ki kan falaa aabəŋ məmək, ki jin waamombil məmək doo, le naa soor. U nan moo buŋni la. ²⁷⁻²⁸ Le u ŋun Yesu aabəŋ, le ki len usui ni ke u yaa po meeh waawanpeenkaan kan, u ga pəək. Le u bə kinipaak ngbaan ponn ni, ki paan Yesu aapuwbəb, ki taln ujaal, ki meeh waawanpeenkaan.

²⁹ Libuul ngbaan ni, le u pəək, ki bee uwon ponn ni ke iween ngbaan doo a. ³⁰ Le Yesu bee usui ni ke mpəən ngem nyan u ni a. Le u fenn kinipaak ngbaan ni, ki baa ke, “Ŋma meeh maawanpeenkaan?”

³¹ Le waadidiliib bui u, “Aa kan kinipaak ngbaan aah kpei si pu na, le aa baa ke ŋma meeh si?”

³² Le u fenn, ki lik ŋipepel məmək ke u kan udaan u meeh u na. ³³ Le upii ngbaan bee tiwan ni ŋa u na. Ijawaan mu chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki tuk u waabəŋ məmək. ³⁴ Le Yesu bui u,

“Mbisal, saah gaa mi ki kii mbaməm pu na, nima le cha aa pook. Li cha ni mpopiin. Saaween ngbaan aan ki fii.”

³⁵ Yesu aah len kina na, le binib bibaa nyan ni Jairus do, ki tooh ni bi nsan ni, ki nan bui Jairus ke, “Aabisal kpo a. Taa ki cha Uməmokr ngbaan nani falaa ki cha aado.”

³⁶ Yesu nan njan baah len pu na, le ki bui Jairus, “Tii mi naadii, ki taa san ijawaan.” ³⁷ Yesu aa nan cha ubaa ki dii u ki kpee Piita ni Jems, ni Jems aanaal Jonn pu. ³⁸ Yesu nan fuu Jairus do le ki njan kifuuk pu. Binib bi nima ki wiir, ki wii ikpowiil, ki kaani. ³⁹ Le u koo lidichal ngbaan ni. Waah koo ni na, le u baa bi, “Ba na ni kpa kifuuk kina, ki wii? Ubo ngbaan aa kpo. U geen la.”

⁴⁰ Le bi laa u sakpen. Le u jenn nyan bi məmək lipaal, ⁴¹ ki di ubo ngbaan aate ni una, ni waadidiliib bitaa na, ki di koo waah bi kidiik ki ponn ni na, le ki ti chuu ujaal, ki bui u ke, “Upiibo, m bui si la, fiin.”

⁴² Libuul ngbaan ni, le u fii sil, ki chuun gonni. U nan ye njibin kipiik ni njilee aabo la. Le ni gar bi ki ti nyan. ⁴³ Le Yesu bui bi ke bi taa tuk unii ubaa, le ki bui bi ke bi tii upiibo ngbaan tijikaar u ji.

6

Nasaref aatiŋ aanib aah yii Yesu pu na (Matiu 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yesu nan siir nima chee, ki gir buen udo aatiŋ ni. Le waadidiliib dii u. ² Likpaakool daal, le u buen mmeen aadiik ni, ki ti tuk binib Uwumbor aabor. Kinipaak ki bi nima na aah njan waaliin na, ni gar bi pam. Le bi baa tob ke, “Uja wee kan nimina məmək la chee? U tee kpa ba aalanboln na? Waah tun lijnjiir aatun pu na, u nani kinye ki tun ni? ³ Waa ye kapenta na aa? Waa ye Mari aajapoon la aa? Waa ye Jems, ni Joses, ni Judas, ni Simonn aakpel

la aa? Uninkpatiib aa bi do chee na la aa?” Binib ngbaan nan len kina ki yii u.

⁴ Le u bui bi, “Binib pak Uwumbør aabønabtiib la, see bido aatiŋ ni aanib, ni baamaal, ni baachiln ni aanib baanja le aan pak bi.”

⁵ Le u di uŋaal paan bimum siib pu, ki cha bi pøk, kaa ki ŋmaa tun lijnjiir aatuln liken nima chee; ba pu? baa nan gaa u ki kii. ⁶ Baah kaa gaa u ki kii na, le ni gar u pam.

*Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na
(Matiu 10.5-15; Luk 9.1-6)*

U nan bõ dii itingbaan ni, le ki tuk binib Uwumbør aabør. ⁷ Le u yin waadidiliib kipiik ni bilee na ke u tun bi nibaa chee, bilelee, bilelee. U tii bi mpøon ke bi ti nyan tiyayaar binib ni, ⁸ le ki bui bi, “Ni taa tun lisachuln aatuln libaa. Ni taa li joo nibaa see kijaangbeek baanja. Ni taa li joo tijikaar, ki taa li joo litaakør, ki taa li joo ŋimombil tikpalønn ni, ki taa li joo libøkul ki kpee naah pee li na pu. ⁹ Ni li tak ŋinaatak man. ¹⁰ Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitij ngbaan ponn ni na, ki taa ki kpeln lidichal. ¹¹ Kitij kibaa aanib yaa kaa gaa nimi, ki yaa yii nimi aabør kan, ni nya nima, ki kpaar nitaa aatatan lii nima. Nimina le ga li ye nsurm ki tii bi.”

¹² Waadidiliib ngbaan nan buen, le ki ti bui binib, “Kpeln nimi aabimbin man.” ¹³ Bi nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, ki di nkpan nuk binib pam aayil, le bi pøk.

¹⁴ Yesu aayimbiil nan moon ŋipepel mømøk ni. Le Ubør Herod mu ti ŋun u pu, le ki bui ke Jønn u nan muini binib nnyun ni na le fikr nkun ni, nima le cha u kpa mpøon ki tun lijnjiir aatun ngbaan.

¹⁵ Le biken mu bui ke u ye Uwumbør aabønabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Le biken mu bui ke u ye

Uwumbør aabønabr ke bibønabtiib bi nan bi n-yaayoonn na la.

Jønn u nan muini binib nnyun ni na aakun
(*Matiu 14.1-12; Luk 9.7-9*)

¹⁶ Tə, Ubør Herod aah ηjun Yesu aabør na, le u bui ke, “U ye Jønn, u m nan chuu gii uyil na la. U fikr nkun ni la.” ¹⁷ Budabu pu Ubør Herod len kina na le ye ke u nan tun waajab bi ti chuu Jønn, ki buu u tikululn, ki di u ηa kiyondiik ni. Taani u cha u chuu u na, le ye ke Jønn nan bui u ke waah ηa pu na, naa ηan. Ba pu? Ubør Herod nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Filip, le u nan gaa unaal ngbaan aapuu u chee. Bi yin upii ngbaan ke Herodias. ¹⁸ Le Jønn bui Ubør Herod ke waah gaa unaal aapuu na, u bii Uwumbør aakaal.

¹⁹ Nima pu le Herodias nan nann Jønn, ki ban u ku u, kaa ηman; ²⁰ ba pu? Ubør Herod aa nan cha u ηa u nibaa. Herod san Jønn ki bee ke u ye uninyaan u bi chain na la. Nima pu na, Herod nan gee u li pel waabør. Waah nan ηjun waabør ti na nan ηa u ilandak sakpen a.

²¹ Le Ubør Herod aamaal aawiin daal nan fuu. Le u ηa tijikaar pam, ki yin bininyuum, ni waajab aaninkpiib, ni Galilee aatiη aaninkpiib ke bi dan nan ji. ²² Baah bi ji tijikaar ngbaan na, le Herodias aabisal dan nan waa liwaal bi məmøk aanimbiin ni. Le ni məər Ubør Herod, ni binib bimøk nan bi ji u chee tijikaar na. Le Ubør Herod bui u ke u ga tii u ipiin. U yaa len waah ban pu na kan, nima le u ga tii u. ²³ U nan puu Uwumbør ke u ga tii u waah ban pu na; ni yaa po ye waanaan ligeln kan, u ga tii u.

²⁴ Le usapəən ngbaan buen ti baa una ke, “M ga bui u ke u tii mi ba?”

Le una Herodias kan nsan mu u ga di ku Jønn na, le ki bui waabo ke, “Li cha ti bui u ke aa ban Jønn u muini binib nnyun ni na aayil la.”

²⁵ Le u gir buen Ubər Herod chee mala, ki ti bui u ke, “M ban ke aa di Jənn u muini binib nnyun ni na aayil, ki di ɲa likusambil ponn ni, ki di tii ni mi dandana wee.”

²⁶ Waah len kina na, le ni bii Ubər Herod aasui sakpen. Waah puu tipuur ti bicham aanimbiil ni na, nima le waa ban ke ti bee. ²⁷ Libuul ngbaan ni le u tun waajab ponn ni ubaa ke u ti li joo ni Jənn aayil. Le uja ngbaan buen kiyondiik ni, ki ti chuu gii ni Jənn aayil, ²⁸ ki di ɲa likusambil ponn ni, ki joo ni nan di tii usapəɔn ngbaan. Le u mu di ti tii una. ²⁹ Jənn aadidiliib aah ɲun kina na, bi dan nan yoor linikpol ngbaan, ki ti di sub.

Yesu aah kpiin bijab ɲichur ɲijmu pu na

(Matiu 14.13-21; Luk 9.10-17; Jənn 6.1-14)

³⁰ Yesu aakpambalb nan ki gir ni u chee, ki nan tuk u baah tuk binib Uwumbər aabər, ki tun lituln məmək pu na. ³¹ Binib mu nan bi nima chee ki wiir, bibaa choo, biken mu gir. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa mpaan bi ji tijikaar. Le u bui bi, “Cha ti buen kipəək ni, binib aah kaa bi nin chee na, ki ti li bi tibaa, ki kal ki fuur.” ³² Le bi koo buɲəb ni, ki kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti bi kipəək ni bibaa.

³³ Binib nan kan baah cha pu na. Le bi ponn ni pam bee bi, le ki nyan itingbaan məmək ni, ki san kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti puen bi fuu nima. ³⁴ Yesu aah nan ti fuu nima ki nyan buɲəb ni na, u kan kinipaak sakperɲ. Bi nan bi ke ipiih i chuun kaa kpa upihkpaal na. Nima le u san bi kinimbaak, ki tuk bi Uwumbər aabər pam. ³⁵ Kijook aah joor na, le waadidiliib dan nan bui u ke, “Ti bi kipəək ni la. Kijook mu joor a. ³⁶ Cha binib ngbaan buen itingbaan ni ki ti daa tijikaar ki ji.”

³⁷ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar bi ji man.”

Le bi baa u, “Ti ga di iwiin ikui ilee aapal ki daa tijikaar ki nan tii bi, bi ji ii?”

³⁸ Le u baa bi, “Ni kpa ɲiboroboro kpin ɲiɲa? Li cha ti lik man.”

Le bi buen ti lik, ki gir ni nan tuk u ke, “Ti kpa ɲiboroboro kpin ɲiɲmu ni ijan ilee.”

³⁹ Le u bui kinipaak ngbaan məmək ke, “Kaln kitin timosənn pu man, ɲikpuk ɲikpuk.” ⁴⁰ Le bi kal nkub nkub, ikuul piɲmu pu. ⁴¹ Le u yoor ɲiboroboro kpin ɲiɲmu, ni ijan ilee ngbaan, ki waan lik paacham, ki doon Uwumbər, le ki gii gii boroboro ngbaan, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin binib ngbaan aanimbiin ni. Le u yakr ijan ilee ngbaan mu, ki di tii bi məmək. ⁴² Le bi məmək ɲman ki bab. ⁴³ Baah ɲman ki bab na, le waadidiliib kuun boroboro ni ijan i gur na, ki gbiin tibəokur kipiik ni tilee. ⁴⁴ Bijab bi jin tijikaar ngbaan na nan ye ɲichur ɲiɲmu la.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na
(*Matiu 14.22-33; Jənn 6.15-21*)

⁴⁵ Libuul ngbaan ni, le Yesu muk waadidiliib ke bi gir koo buɲəb na ni, ki loln u pu nsan, ki puur nnyusakpem aadapuul, ki buen Betseda aatiɲ ni. Le u tuk kinipaak ngbaan ke bi li cha kun. ⁴⁶ Waah chəi bi na, le u jon lijool paab, u ti mee Uwumbər. ⁴⁷ Le ni mue. Le u bi nima, ubaa. Waadidiliib mu nan bi buɲəb ni, nnyusakpem aakaasisik ni. ⁴⁸ Libuln mu daar ki tok bi sakpen ki muk bi. Le Yesu kan ke ni pəə sakpen baah ga ɲaal buɲəb pu aan bu chuun na. Ikooja aah wii buyoonn na, le u chuun nnyun paab, ki buen bi chee, ki ti ɲaɲ bi. U ba ga nan jer bi pu. ⁴⁹⁻⁵⁰ Le bi məmək kan u chuun nnyun pu. Baah kan u na, le bi dak ke ni ye utekpiir aawiin la. Le ijawaan chuu bi sakpen. Le bi faa ikuun.

Libuul ngbaan ni le u bui bi, “Chuu nibaa man. Min ye. Ni taa san ijawaan man,” ⁵¹ le ki koo buɲəb ni bi chee. Waah koo buɲəb ni na, le libuln ɲmin. Le ni gar bi ki ti

nyarj; ⁵²ba pu? bitafal aah pɔɔ pu na, nima le baa bee waah fe di boroboro tun lijnjiir aatuln pu na aatataa.

Yesu aah cha bibum pɔɔk Genesaret aatirj ni pu na
(*Matiu 14.34-36*)

⁵³ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Genesaret aatirj chee, le ki nyan burjɔb ni, ki di bu gbin. ⁵⁴ Baah ti nyan burjɔb ni na, libuul ngbaan ni le binib bee Yesu, ⁵⁵ ki san buen itingbaan mɔmɔk ni, ki luln ni bibum ŋikeken ni, ki joo ni bi u chee. Bi yaa ŋun waah bi nin chee na kan, le bi joo ni bibum u chee. ⁵⁶ U yaa buen ntisakpem ni, bee itingbaan ni kan, bi joo ni bibum, ki nan bilni kinyarj ni, le ki mee u ke u cha bibum meeh waabokul aamɔjuul. Bimɔk meeh li na, libuul ngbaan ni le bi pɔɔk.

7

Biyaaajatiib aakaal
(*Matiu 15.1-9*)

¹ Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa nyan Jerusalem, ki dan nan kuun Yesu chee. ² Bi nan kan ke waadidiliib bibaa aah ji tijikaar pu na, bi bii baakaal; ba pu? baa ŋir biŋaal.

³ Farisii yaab ni Juu yaab biken dii biyaaajatiib aakaal la. Bi yaa kaa ŋir biŋaal mbamɔm kan, baan ji tijikaar. ⁴ Bi yaa nyan kinyarj ni kan, baan ji nibaa see bi puen fu nnyun waahr, le ki dii ikaal aabɔŋ aabɔŋ ke nimina na, ki ŋir ŋisambil, ni ŋibuu, ni tiyir, ni tiwandookaan, baakaal aah dii pu na.

⁵ Le Farisii yaab, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ngbaan baa Yesu ke, “Ba ŋa saadidiliib aa dii tiyaaajatiib aakaal? Bi ji tijikaar kaa ŋir biŋaal.”

⁶ Le u bui bi, “Nimi binmarḡmannim, Uwumbər aabənbr Aisaya aah nan len nimi aabər na, u nan len mbamən la ke, ‘Binib ngbaan pak Uwumbər buməb ni la.

Bisui daa u chee.

⁷ Bi dooni u yəli la,

ki mək binib biyaajatiib aakaal, ke ni ye waakaal la.’”*

⁸ Yesu nan ki tuk bi ke, “Ni di Uwumbər aakaal lii, le ki joo binib yaan.

⁹ “Ni tee yii Uwumbər aakaal, le ki dii niyaajatiib aakaal.

¹⁰ Moses nan len ke, ‘Aa li pak aate ni aana,’† ki ki len ke, ‘Unii yaa len tibəbir lii ute, bee una pu kan, ni ku u.’‡ ¹¹ Le nima len ke unii yaa bui ute, bee una ke, ‘Maah ba ga tii si ni na, maan ki ḡmaa tii si. M di tii Uwumbər a,’ ¹² ki yaa kaa tii ute ni una nibaa kan, ni kii kina la. ¹³ Nimina ponn ni, ni yii Uwumbər aabər, le ki dii niyaajatiib aakaal, ki tuk binib ke bi mu li dii kina. Ni ḡani tiwan nimina məmək aabəḡ pam.”

*Tiwan ni ḡani unii titunwanbirdaan na
(Matu 15.10-20)*

¹⁴ U nan ki yin kinipaak ngbaan, le ki bui bi, “Ni məmək li pel man, aan ki bee maah ga tuk nimi pu na aatataa.

¹⁵ Tiwan ni unii di ḡa uməb ni u di nab na nibaa aan ḡmaa ḡa u titunwanbirdaan. Tiwan ni nyani uməb ni na, nima le ḡani u titunwanbirdaan. [¹⁶ U kpa litafal na kan, u ḡun.”]

¹⁷ Le u siir kinipaak ngbaan chee, ki kun. Waah koo kidiik ni na, le waadidiliib baa u waayatəḡakl ngbaan aatataa. ¹⁸ Le u baa bi, “Ni mu aa kee bee maaliin aatataa aa? Naa nyi ke unii aah ji tiwan ni na aan ḡmaa ḡa u titunwanbirdaan aa? ¹⁹ Waah ji ni na aa koo usui ni. Ni

* 7:7 : Lik Aisaya 29.13. † 7:10 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16. ‡ 7:10 : Lik Nnyam 21.17; Liifai Yaab 20.9.

koo lipuul ni la, le u ti sɔnn.” Yesu aah len kina na, ni mək ke tijikaar tibaa aa kɔ.

²⁰ Le u nan ki tuk bi, “Tiwan ni nyan unii aamɔb ni na, nima le ɲani u titunwanbirdaan. ²¹ Tiwan ni nyani binib aasui ni na le ye ilandak i kaa ɲan na, ni kidagook aatuln, ni kinaayuk, ni linikul, ²² ni iniman, ni mbiin, ni linyamɔngee, ni inimpo, ni lipiipoln, ni ɲisiibil, ni kalmbaani, ni kijɔrk aatuln. ²³ Tiwanbir nimina mɔmɔk nyan ni unii aasui ni la, le ki ɲani u titunwanbirdaan.”

Upii aah gaa Yesu ki kii mbamɔm pu na
(*Matiu 15.21-28*)

²⁴ Le Yesu siir nima, ki buen Taya ni Saidonn aatingbaan ni, ki ti koo lidichal libaa ni, kaa gee ke unii ubaa li nyi ke u bi nima. U mu aa ɲmaa bɔr. ²⁵⁻²⁶ Upii ubaa nan bi nima chee. Waa ye Juu yaab aanii ponni ni ubaa. Bi nan ma u Fonisia aatiɲ ni, Siria aatingbaan ni la. Le tiyayaar joo ubisal. Le upii ngbaan ɲun Yesu pu, ki dan nan gbaan unimbiin ni, ki gaɲ u ke u nyan tiyayaar ti joo waabo na. ²⁷ Le Yesu bui u, “Cha ti kpiin mbim waahr. Ti yaa di mbim aajikaar ki di tii ibɔ kan, naa ɲan.”

²⁸ Le u bui u, “Ndindaan, ni ye mbamɔn la; ibɔ mu tee dɔ teebul taab ki ji mbim aajikaabol ɲi lir kitiɲ na.”

²⁹ Le Yesu bui u, “Saah len mbamɔn pu na, nima le cha m nyan tiyayaar ngbaan saabo ni. Aa ga ɲmaa gir kun.”

³⁰ Le u gir kun linampal, ki ti kan ke tiyayaar ngbaan sil nyan waabo ni. U nan dɔ kidiik ni la.

Yesu aah cha ubir pɔɔk pu na

³¹ Le Yesu ki nyan Taya aatingbaan ni, ki di bɔn dii Saidonn aatiɲ ni, ki ti bɔn dii kitiɲ ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, ki ti fuu Galilee Aanyusakpem ni. ³² Le binib bibaa joo ni ubir u chee. Utafal mu kpaa. Le bi gaɲ Yesu ke u di uɲaal paan u pu. ³³ Le Yesu di u nyan kinipaak

ngbaan ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti di unjanbim meeh utafakpaa ngbaan aatafal, ki tii timɔɔtan meeh utafakpaa ngbaan aalambil, ³⁴ le ki waan lik paacham, ki fuur lii uponn ni, le ki bui u ke, “Efata.” Efata aatataa le ye ke “Kpaar.”

³⁵ Libuul ngbaan ni, le u n̄un. Ulambil mu lɔkr, le u piin ki bi len tibɔr mbamɔm. ³⁶ Yesu nan bui bi ke bi taa tuk ubaa. U yaa bui bi ke bi taa tuk ubaa kan, le bi moo mooni ti. ³⁷ Ni nan gar binib ki ti nyan, le bi len ke, “Waaɗ n̄ani nimɔk na, ni n̄an. U cha bitafakpaab n̄un, ki cha bibirb mu len.”

8

Yesu aah kpiin binib n̄ichur n̄inaa pu na (Matiu 15.32-39)

¹ N-yoonn ngbaan le kinipaak ngbaan ki kuun ni Yesu chee. Baa nan kpa nibaa bi ji. Le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki bui bi ke, ² “M san kinipaak ngbaan kinimbaak la; bi bi m chee iwiin itaa, kaa kpa nibaa bi ji. ³ Bibaa nyan ni dandar la. M yaa kaa tii bi tijikaar, ki bui bi ke bi li chaa kun kan, bi ga ti fik nsan ponn ni.”

⁴ Le waadidiliib bui u, “Ti bi kipɔɔk ni la. Ti ga kan tijiir la chee aan ki di tii binib ngbaan mɔmɔk aan bi ji bab?”

⁵ Le u baa bi, “Ni kpa n̄iboroboro kpin n̄ija?”

Le bi bui u ke, “n̄ilole.”

⁶ Le u bui kinipaak ngbaan, “Kaln kitinj man.” Le u yoor n̄iboroboro kpin n̄ilole ngbaan, ki doon Uwumbɔr, ki gii gii, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin kinipaak ngbaan aanimbiin ni. Le bi yakr siin binimbiin ni. ⁷ Bi nan kpa njanbim siib mu. Le u yoor ijan ngbaan mu, ki doon Uwumbɔr, le ki bui bi ke bi di i mu ki di yakr siin binimbiin ni. ⁸ Le bi mɔmɔk n̄man ki bab. ⁹ Bi ga nan li fuu n̄ichur n̄inaa. Baah n̄man ki gur na, le waadidiliib peei ki gbiin

tibɔɔkur tilole. Le u bui kinipaak ngbaan ke bi li chaa kun.
¹⁰ Libuul ngbaan ni, le u ni waadidiliib koo buɔɔb ni, ki buen Dalmanuta aatiŋ ni.

Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aatuln pu na
(Matiu 12.38-42; 16.1-4)

¹¹ Le Farisii yaab dan, ki nan kpak Yesu kinikpakpak. Bi nan ban bi tɔŋ u la, le ki bui u ke u tun lijnjiir aatuln Uwumbɔr aapɔɔn pu, aan bi kan. ¹² Le Yesu fuur lii uponn ni, ki baa bi, “Nimi dandana aanib, ba ŋa ni ban ke m tun lijnjiir aatuln aan ni kan? M tuk nimi mbamɔn la, maan tun lijnjiir aatuln aan ni kan.”

¹³ Le u siir nima ki cha bi. Le u ni waadidiliib ki gir koo buɔɔb ngbaan ni ke bi puur nnyusakpem.

Bi li nyi Farisii yaab aamɔkm
(Matiu 16.5-12)

¹⁴ Waadidiliib nan suln kaa joo boroboro. Boroboro kpiln libaa baanja le nan bi baanɔɔb ni. ¹⁵ Le u bui bi, “Ni li nyi man Farisii yaab, ni Ubɔr Herod aaboroboro aanyɔk.”

¹⁶ Le bi bui tɔb, “Taah kaa joo boroboro na, nima le cha u len kina.”

¹⁷ Le Yesu bee baah len tɔb chee pu na, le ki baa bi, “Ba ŋa ni len tɔb chee ke naa joo boroboro? Naa kee bee maabimbin aa? Naa bee maah len pu na aatataa aa? Nitafal pɔɔ la aa? ¹⁸ Ni kpa ŋinimbil, kaa waa aa? ki kpa ŋitafal, kaa ŋun aa? ¹⁹ Maah nan di ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ki gii yakr binib ŋichur ŋiŋmu na, ni nan peei ni gur na tibɔɔkur tiŋa? Naa teer la aa?”

Le bi bui u, “Kipiik ni tilee.”

²⁰ Le u ki gir baa bi, “Maah nan di ŋiboroboro kpin ŋilole ki gii yakr tii binib ŋichur ŋinaa na, ni nan peei ni gur na tibɔɔkur tiŋa?”

Le bi bui u, “Tilole.”

²¹ Le u ki baa bi, “Naa kee nin bee maah len pu na aatataa aa?”

Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na

²² Le bi fuu Betseda aatiŋ ni. Le binib bibaa joo ni ujoon Yesu chee, ki nan gaŋ u ke u di uŋaal meeh u. ²³ Le Yesu chuu uŋaal, ki dar u ki di nyan kitinŋ ngbaan ni, le ki ti tii timootan ŋa ujoon ngbaan aanimbil ni, ki di uŋaal paan u pu, ki baa u, “Aa waa aa?”

²⁴ Le u lik, le ki bui ke, “M waa binib chuun ki naahn isui la.”

²⁵ Le Yesu ki gir di uŋaal paan unimbil pu. Le u lik mbaməm, ki pəək, ki waa tiwan məmək chain. ²⁶ Le Yesu bui u ke u li tak nsan chaa kun. U taa bə dii kitinŋ ngbaan ni.

Piita aah len Yesu aabər pu na

(Matiu 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yesu ni waadidiliib nan siir nima ki di buen Siisarea Filipi aatingbaan ni. Baah cha na, le u baa bi, “Binib bui ke m ye ŋma?”

²⁸ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Joŋn u nan muini binib nnyun ni na. Biken mu len ke aa ye Uwumbər aabənbr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Biken mu len ke aa ye n-yaayoonn na aabənbatiib ponn ni ubaa la.”

²⁹ Le u ki baa bi, “Nima len ke m ye ŋma?”

Le Piita bui u, “Aa ye Kristo u Uwumbər lee u na la.”

³⁰ Le Yesu sur bi ke bi taa tuk unii ubaa.

Yesu aah tuk waadidiliib waah ga ji falaa pu na

(Matiu 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ Le u piin ki tuk waadidiliib ke, “Min Unibən Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək b ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.” ³² U tuk bi tibər ngbaan chain la. Le Piita di u nyan n-gbaan, ki

ti sur u mbaməm ke u taa len kina. ³³ Le Yesu fenn ki toŋ waadidiliib biken, le ki kae Piita, ki bui ke, “Kinimbəŋ, siir foor m chee. Saa dak ke Uwumbər aah dak pu na. Aa dak ke binib aah dak pu na la.”

³⁴ Le Yesu yin kinipaak ngbaan ni waadidiliib, le ki bui bi, “Unii yaa ban u dii mi kan, cha u yii ubaa, ki yoor waadəpuinkoo, aan ki li dii mi. ³⁵ Unii umək kaan ŋmaa kpo m pu na kan, waaməfal ga bee yəli la. Unii umək ga ŋmaa kpo m pu, ni tibənyaan tee pu na kan, u ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na. ³⁶ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan məmək, ki lann waaməfal kan, ba aanyoor le u kan? ³⁷ Unii tee ga di ba ki daa waaməfal? ³⁸ Dandana aanib ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbər. Unii yaa san iniməən m ni maabər chee ke u di tuk biken kan, min Unibən Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa Nte Uwumbər aapəən. Uwumbər aatuuntiib bi ye chain na, mu ga dii mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan.”

9

¹ U nan ki tuk bi, “M tuk nimi mbamən la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbər aanaan fuu ni ni mpəən.”

*Yesu aawon aah kpeln pu na
(Matiu 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Iwiin iloob nan jer, le Yesu di Piita, ni Jems, ni Jənn, ki jon lijoor fəfək paab, bibaa. Le uwon kpeln binimbil ni. ³ Waawanpeenkaan nan kpaln tiwanpipiln, ki wiin chain. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni, ki ga ŋmaa ŋa likekeln li li piin kina. ⁴ Le bi kan n-yaayoonn na aabənabtiib Elaija ni Moses bi len Yesu chee tibər. ⁵⁻⁶ Le ijawaan chuu waadidiliib sakpen. Piita aa nan nyi waah ga len pu na, le ki bui Yesu ke, “Uməməkr, taah bi do na, ni ŋan. Cha ti ŋa

ɲiboo ɲitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.”

⁷ Le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Le nneel len ntaalangbam ngbaan ni ke, “Njapɔɔn u m gee u na sɔ. Li ɲun waah len pu na man.” ⁸ Le bi fenn lik mala, kaa kan unii ubaa, see Yesu baanja.

⁹ Le bi gir sunn ni lijool ngbaan taab. Baah bi sunni na, le Yesu bui bi, “Ni taa tuk ubaa naah kan pu na, ki nan saa buyoonn min Unibɔn Aabo ga fikr nkun ni na.”

¹⁰ Le bi kii kina. Bi mu nan baa tɔb ke, “Waah len ke u ga fikr nkun ni na, naatataa ye kinye?” ¹¹ Le bi baa u, “Ba pu Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb len ke Elaija le ga puen dan, le Kristo nin fuu ni?”

¹² Le u bui bi, “Mbamɔn, see Elaija puen fuu ni ki nan toor tiwan mɔmɔk. Ni mu ɲmee Uwumbɔr Aagbarj ni ke min Unibɔn Aabo ga ji falaa sakpen. Binib mu ga yook mi. ¹³ M tuk nimi la, Elaija puun fuu ni a. Le binib ɲa u bakaa, baah gee pu na. Bi ɲa u naah ɲmee pu Uwumbɔr Aagbarj ni ke bi ga ɲa u pu na.”

Yesu aah nyan libimbikl ubo ni na

(Matiu 17.14-21; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Le bi fuu waadidiliib biken aah bi nin chee na, ki kan kinipaak sakpen si gob bi. Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa mu bi kpak bi kinikpakpak. ¹⁵ Le kinipaak ngbaan kan Yesu. Baah kan u na, le ni gar bi mɔmɔk pam. Le bi san buen u chee, ki ti doon u. ¹⁶ Le u baa waadidiliib, “Ni ni bi kpak ba pu?”

¹⁷ Le kinipaak ngbaan ponn ni, uja ubaa bui u ke, “Umɔmɔkr, m joo ni maabo le aa chee. Libimbikl le joo u, ki ɲa u ubir. ¹⁸ Li yaa ti chuu u nin chee na kan, li di u lii kitirj la. Le umɔb ponn ni puk tipupukr, le u ɲmɔ ɲinyin. Le uwon char ki pɔk. Le m garj saadidiliib ke bi nyan libimbikl ngbaan. Bi mu aa ɲmaa nyan li.”

¹⁹ Le Yesu bui bi, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbør ki kii. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limør ni pu, aan ni gaa Uwumbør ki kii. Li joo ni ubo ngbaan m chee.” ²⁰ Le bi joo ni u Yesu chee.

Libimbikl ngbaan aah kan Yesu na, le li cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen. Le u lir kitin, ki binni. Le umøb puk tipupukr. ²¹ Le Yesu baa ute ke, “Libimbikl ngbaan aah chuu saabo ngbaan na, ni yunn kinye?”

Le ute bui u ke, “Li chuu u tibir ni la. ²² Li lir u mmii ni, ni nnyun ni kpala kpala, ki ban li ku u. Aa yaa ga nman kan, san timi kinimbaak ki ter timi.”

²³ Le Yesu bui u ke, “Aa len ke m yaa ga nman kan. Nibaa aa pɔɔ unii u gaa mi ki kii na chee.”

²⁴ Libuul ngbaan ni le uja ngbaan teen ke, “M gaa si ki kii la. Ter mi aan m gaa si ki kii mbamøm.”

²⁵ Le Yesu kan ke kinipaak ngbaan san choo, ki kuuni, ki goi bi. Le u kae libimbikl ngbaan, le ki bui li ke, “Libimbikl li nja u ubir ni utafakpaa na, m bui si la, nyan u ni, ki taa ki chuu u daalbaadaal.”

²⁶ Le libimbikl ngbaan teen, ki cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen, ki nyan u ni. Le u gur dɔ ki naahn linikpol. Bi ponn ni pam nan bui ke u kpo a. ²⁷ Le Yesu chuu unjaal, ki fiin u. Le u fii sil.

²⁸ Le Yesu koo lidichal ni. Waah koo ni na, le waadidiliib nan dan u chee bibaa, ki nan baa u, “Ba pu taa nmaa nyan libimbikl ngbaan u ni?”

²⁹ Le u bui bi, “Naan nmaa nyan libimbikl limina aaboln, see ni mee Uwumbør [ki lul bumøb.]”

*Yesu aah ki tuk bi waakun aabør pu na
(Matiu 17.22-23; Luk 9.43-45)*

³⁰ Le bi siir nima, ki bɔ dii Galilee aatingbaan ni. Waa ban ke ubaa li nyi waah bi nin chee na; u ban ke u ni waadidiliib li bi bibaa, aan u tuk bi tibør tibaa. ³¹ U bui

bi ke, “Bi ga di min Unibɔn Aabo, ki di ɲa binib aarjaal ni, le bi ku mi. Bi yaa ku mi kan, iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³² Waadidiliib aa nan bee waah len pu na aatataa, kaa kaa bi baa u.

Ulau ye uninyuun?

(Matiu 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³⁻³⁴ Baah chuun nsan ni na, le waadidiliib kpak tɔb ke, “Ti ponn ni, ulau tee ye uninyuun?” Le bi fuu Kapenaum aatiɲ ni, ki koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le u baa bi, “Naah ba chuun nsan ni na, ni ba kpak ba pu?”

Le bi si ɲmin. ³⁵ Le u kal, ki yin waadidiliib kipiik ni bilee ngbaan mɔmɔk, ki bui bi ke, “Unii yaa ban ke u li ye usalɔn kan, u ɲa puwɔb yoo, ki li ye ni mɔmɔk aatutunn.”

³⁶ Le u di ubo siin bikaasisik ni, ki yoor u uɲaal ni, ki bui bi, ³⁷ “Unii umɔk gaa ubo umina aaboln maayimbil pu na, u gaa mi le na. Unii umɔk gaa mi na, naa ye mi baanja le u gaa, u gaa Uwumbɔr u tun ni mi na la.”

Taa kiir unii u tun Uwumbɔr aatuln na

(Luk 9.49-50)

³⁸ Le Jɔnn bui u ke, “Umɔmɔkr, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni saayimbil pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

³⁹ Le Yesu bui bi, “Ni taa ki tuk u ke u di cha. Unii yaa tun lijinjir aatuln maayimbil pu kan, waan ɲmaa len tibɔbir m pu mala. ⁴⁰ Ba pu? unii u kaa ye timi aadin na si tichaɲ ni la. ⁴¹ M tuk nimi mbamɔn la, unii yaa tii nimi nnyunyunkoo kan, naah ye maanib pu na le cha u tii nimi, u ga sil kan tiyaapar.”

Taa tɔɲ ubo ubaa ke u tun titunwanbir

(Matiu 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² “Unii yaa tɔɲ mbim bi gaa mi ki kii na ponn ni ubaa ke u tun titunwanbir kan, tibɔbir ga li bi u pu. Bi yaa ba

tee di kinaak sakperɲ, ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem aabuul li nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u tɔɲ ubo ubaa. ⁴³ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanjaal pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔɲ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann ɲɲaal mbaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa ɲɲaal ilee, ki koo mmii mu kaan junna ni. [⁴⁴ Nima chee, ‘ɲikpaambil ɲi ɲmɔ biwon na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junna.’] ⁴⁵ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aataal pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔɲ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann litaal libaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa ɲitaal ɲilee, ki ti li bi mmii mu kaan junna ni. [⁴⁶ Nima chee, ‘ɲikpaambil ɲi ɲmɔ biwon na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junna.’] ⁴⁷ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbil pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔɲ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann linimbil libaa ki koo Uwumbɔr do kan, ni soor ni aa li kpa ɲinimbil ɲilee, ki ti li bi mmii mu kaan junna ni. ⁴⁸ Nima chee, ‘ɲikpaambil ɲi ɲmɔ biwon na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junna.’*

⁴⁹ “Mmii ga ɲa unii mɔmɔk chain ke n-yaan aah ɲani kitork aanann chain pu na. ⁵⁰ N-yaan ɲan la. Tɔ, mu yaa bii ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki ɲmaa ɲa mu aan mu mɔk. Ni li bi ke n-yaan aah mɔ pu na, ki li bi suuna tɔb chee man.”

10

Uja taa jenn upuu

(Matiu 19.1-12; Luk 16.18)

¹ Yesu nan siir nima, ki di buen Judea aapepel, le ki puur Jɔɔdann aamɔɔdapuul. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Le u tuk bi Uwumbɔr aabɔr, waah ɲani pu n-yoonn mɔmɔk na.

* 9:48 : Lik Aisaya 66.24.

² Le Farisii yaab bibaa dan u chee, ki ban bi tɔŋ u, le ki baa u ke, “Uja yaa jenn upuu lii kan, timi aakaal kii kina aa?”

³ Le u baa bi, “Moses nan len kinye?”

⁴ Le bi bui ke, “Moses nan len ke uja yaa ban u jenn upuu kan, u ga ŋmaa ŋmee kigban pu ke u jenn u a, ki di tii u, le ki nin jenn u.”

⁵ Le Yesu bui bi, “Nitafal aah pɔɔ pu na, nima le Moses nan ŋmee nkaal mue tii nimi. ⁶ Uwumbɔr le aa len kina. Buyoonn u nan naan dulnyaa wee na, u nan naan uja ni upii.* ⁷ Nima pu na, uja yaa yoor upii kan, bi ga nya cha bitetiib ni binatiib, ki kpaan tɔb chee, ⁸ ki ŋa unibaan. Nima pu na, baa ki ye binib bilee, bi ye unibaan la.† ⁹ Uwumbɔr aah di bi kpaan na, unibɔn taa yakr bi.”

¹⁰ Le Yesu ni waadidiliib koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le waadidiliib ki baa u tibɔr ngbaan. ¹¹ Le u bui bi, “Uja umɔk jenn upuu lii, ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan ye udagoor la. ¹² Upii mu yaa yii uchal, ki ki mɔn uja uken kan, upii ngbaan ye udagoor la.”

*Yesu aah ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa mbim pu pu na
(Matiu 19.13-15; Luk 18.15-17)*

¹³ N-yoonn ngbaan le binib bibaa joo ni mbim Yesu chee, ki ban ke u di uŋaal paan bi pu. Le waadidiliib kae bi. ¹⁴ Waah kan ke bi kae bi na, le u gee liŋuul, ki bui waadidiliib ke, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbɔr aanaan. ¹⁵ M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk kaa gaa Uwumbɔr aanaan ke ubo aah gaal tiwan pu na, waan koo mu ni.” ¹⁶ Le u yoor mbim ngbaan ŋmam, ki di uŋaal paan bi pu, ki ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa bi pu.

* 10:6 : Lik Mpiin 1.27, 5.2. † 10:8 : Lik Mpiin 2.24.

*Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na
(Matiu 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Yesu aah nyan nima chee na, le uja ubaa san choo u chee, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki baa u ke, “Umömökr nyaan, m ga ŋa kinye ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁸ Le Yesu baa u ke, “Ba pu aa yin mi ke Umömökr nyaan? Ubaa aa ŋan, see Uwumbər baanja. ¹⁹ Aa nyi Uwumbər aakaal: ‘Taa ku binib; taa gər kidagook; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseeraadaan; taa ji binib pem pem; li pak aate ni aana.’” †

²⁰ Le uja ngbaan bui u ke, “Umömökr, m joo ikaal imina mömök tibir ni la.”

²¹ Le Yesu lik u, ki gee u, le ki bui u ke, “Tiwan nibaa le gur. Buen ti kooh saah kpa tiwan nimök na, ki di ŋimombil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan li dii mi.” ²² Yesu aah len kina na, le uja ngbaan aanimbil wəb ŋa gbilngbiln. Ni ŋa u mpombiin; ba pu? u kpa liwankpal sakpen a. Le u siir nima.

²³ Le Yesu fenn lik waadidiliib, ki bui bi ke, “Ni pəw sakpen ke binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbər aanaan ni.”

²⁴ Waah len kina na, le ni gar waadidiliib pam. Le u ki bui bi, “Maabim, ni pəw sakpen ke binib [bi tii liwankpal naadii na] koo Uwumbər aanaan ni. ²⁵ Uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pəw ki jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁶ Le ni gar bi ki ti nyan. Le bi baa təb ke, “Ni yaa ye kina kan, ŋma ga tee ŋmar?”

²⁷ Le Yesu lik bi, ki bui bi ke, “Ni pəw binib le chee. Naa pəw Uwumbər chee; nibaa aa pəw Uwumbər chee.”

²⁸ Le Piita bui u ke, “Tima kan, ti nan di tiwan mömök di lii, ki dii si la.”

† 10:19 : Lik Nnyam 20.12-16; Ikaal 5.16-20.

²⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk di cha waadichal, bee ukpetiib, bee unaatiib, bee uninkpatiib, bee una, bee ute, bee waabim, bee waasaak, m pu, ni tibɔnyaan tee pu na, ³⁰ u ga kan njidichal, ni kpetiib, ni naatiib, ni ninkpatiib, ni natiib, ni mbim, ni tisar, ni mɔmɔk nfum nkub dandana aayoonn. Binib mu ga ɲa u falaa, le n-yoonn mu choo na, u ga nan kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. ³¹ Tɔ, binib bi ye bisalolm na pam le ga nan ɲa puwɔb yaab. Binib bi ye puwɔb yaab na pam le ga nan ɲa bisalolm.”

*Yesu aah ki len waakun aabɔr taataa pu na
(Matiu 20.17-19; Luk 18.31-34)*

³² Yesu ni waadidiliib nan dii nsan ki cha Jerusalem. Le Yesu loln bi pu nsan. Le ni gar waadidiliib. Binib bi dii bi na mu san ijawaan. Le u di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, ki tuk bi binib aah ga ɲa u pu na. ³³ U nan bui bi, “Li pel man, ti yaa fuu Jerusalem kan, bi ga di min Unibɔn Aabo ki di ɲa Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aaɲaal ni, le bi ji mi tibɔr, ki ga len ke ni ɲeer bi ku mi, ki ga di mi ɲa binib bi kaa ye Juu yaab na aaɲaal ni. ³⁴ Le bi ga yook mi, ki teei timɔɔtan ɲa m pu, ki lue mi ɲinaalab, le ki nin ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

*Jems ni Jɔnn aah ban pu na
(Matiu 20.20-28)*

³⁵ N-yoonn ngbaan le Sebedee aajapɔtiib Jems ni Jɔnn nan dan Yesu chee, ki nan bui u ke, “Umɔmɔkr, ti ban ke aa ɲa taah ga mee si pu na le ki tii timi.”

³⁶ Le u baa bi ke, “Ni ban ke m ɲa ba ki tii nimi?”

³⁷ Le bi bui u, “Aa yaa ji saanaan ki kan mpɔɔn kan, cha ti ponn ni ubaa li ka aarɲangii wɔb, uken mu li ka aarɲangan wɔb.”

³⁸ Le u bui bi ke, “Naa nyi naah mee mi pu na aatataa. Ni ga ŋmaa ji falaa ke maah ga ji falaa pu na aa?”

³⁹ Le bi bui u, “Ti ga ŋman.”

Le u bui bi, “Ni ga sil ji falaa ke maah ga ji pu na. ⁴⁰ Tɔ, binib bi ga kal ŋŋangii, ni ŋŋangan wɔb na ma kan, Uwumbɔr le ga lee bi; naa ye min le ga lee bi.”

⁴¹ Le waadidiliib kipiik bi gur na ŋun Jems ni Jɔnn aah tuk u pu na. Baah ŋun kina na, le bi gee liŋuul bi pu. ⁴² Le u yin bi mɔmɔk ke bi dan u chee, le ki nan bui bi, “Ni nyi ke dulnyaa wee ni aanib aayidam yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na mu joo baanib mpɔɔn pu la. ⁴³ Nima taa li bi kina man. Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye uninyuun kan, u ŋa ubaa ni mɔmɔk aatutunn. ⁴⁴ Ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u ŋa ubaa ni mɔmɔk aanaagbiija. ⁴⁵ Min Unibɔn Aabo aa dan dulnyaa wee ni ke bi nan tun lituln tii mi. M dan ke m nan tun lituln tii binib, ki kpo ke m gaa binib pam lii.”

*Yesu aah likr ujoon ubaa aanimbil pu na
(Matiu 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Le Yesu ni waadidiliib fuu Jeriko aatiŋ ni, ki jer cha. Le kinipaak sakpeŋ dii bi. Baah cha na, le ujoon u ye uwanmeer na, ka nsan aamɔgbeln, bi yin u ke Batimeus, u ye Timeus aajapɔɔn na. ⁴⁷ Le u ŋun ke Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na ban u jer. Le u tar ke, “Yesu, u ye Ubɔr David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

⁴⁸ Le binib pam kae u ke u ŋmin. Le u moo tar ke, “Ubɔr David aayaabil, san mi kinimbaak.”

⁴⁹ Le Yesu sil nsan ni, ki bui bi, “Yin ni u.”

Le bi yin u ke u dan, le ki bui u, “Li kpa mpopiin, ki fii sil. U yin si la.”

⁵⁰ Le u chuu peer waakekeln, ki fii mala, ki dan Yesu chee.

⁵¹ Le Yesu baa u ke, “Aa ban ba?”

Le u bui u ke, “Uməməkr, m ban ke aa likr nnimbil le tii mi.”

⁵² Le Yesu bui u ke, “Saah tii mi naadii na le cha aa likr. Li dii saasan.”

Libuul ngbaan ni le unimbil likr, le u dii Yesu nsan ni nima.

11

Jerusalem aanib aah nyuŋ Yesu pu na

(Matiu 21.1-11; Luk 19.28-40; Jənn 12.12-19)

¹ Le bi peen Jerusalem, ki fuu Befej ni Betani aatim, mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool na paab. ² Baah ti fuu nima chee na, le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Li cha man naah si gbək kitinŋ ki na ni. Ni yaa koo ki ponn ni kan, libuul ngbaan ni, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee diŋ u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man. ³ Unii ubaa yaa baa nimi, ‘Ba ŋa ni chuu gbiln u?’ kan, ni bui u, ‘Tidindaan le ban u. U ga giin ni u dandana wee.’”

⁴ Le bi buen ki ti kan ubon u laa diin na gbin lipaal, mbisaməb chee, ki mal nsan. Le bi chuu gbiln u. ⁵ Le binib bi si nima chee na bibaa baa bi ke, “Ba ŋa ni chuu gbiln ubon ngbaan?”

⁶ Le bi tuk bi Yesu aah tuk bi baah ga bui bi pu na. Le binib ngbaan cha bi buen. ⁷ Le bi joo ni ubon ngbaan Yesu chee, ki di baakeken biin u pu. Le Yesu diŋ u pu. ⁸ Le binib pam di baakeken ter nsan ponn ni. Bibaa mu koo timoor ni, ki bar tisufar ki di ter nsan ponn ni. ⁹ Le binib bi loln nsan na, ni bi paan puwəb na nan tar ke, “Hosiana,* Uwumbər ŋa tinyoor ŋa unii u choo waayimbil ni na pu.† ¹⁰ Uwumbər aanyoor bi tiyaaja David aanaan mu choo na pu. Hosiana bi paacham.”

* 11:9 : Hosiana aatataa le ye ke “Gaa timi lii.” † 11:9 : Lik Ilahn 118.25-26.

¹¹ Le Yesu fuu Jerusalem, ki koo Uwumbør Aadichal ni, ki lik tiwan məmøk. Le nwiin ban mu lir. Nima pu na, u nan nyan, le u ni waadidiliib buen Betani aatiŋ ni.

Yesu aah bui busub bubaa pu na

(Matiu 21.18-19)

¹² Naah woln kitaak na, le bi nyan Betani aatiŋ ni. Baah cha na, le nkon joo u. ¹³ Le u kan likakaln li kpa tifar na si dandar. Le u buen u ti lik ke ŋisubil bi aan ŋaa bi. Waah ti fuu bu taab na, waa kan nibaa see tifar ŋmeen. Naa nan kee ŋeer ŋikakan lu. ¹⁴ Le u bui busub ngbaan ke, “Ubaa aan ki kan lisubil libaa aa pu ki ŋmɔ n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

Le waadidiliib ŋun waah len pu na.

Yesu aah toor Uwumbør Aadichal pu na

(Matiu 21.12-17; Luk 19.45-48; Jɔnn 2.13-22)

¹⁵ Le bi fuu Jerusalem. Le u koo Uwumbør Aadichal ni, ki jenn nyan binib bi kooh tiwan ki daa tiwan na li ponn ni, ki labr bilikpelm aateebul mam chiŋ, ki labr binib bi kooh ŋinanjel na mu aajal chiŋ. ¹⁶ Waa nan kii ke unii ubaa ki li tu lituln ki dii Uwumbør Aadichal ponn ni jer. ¹⁷ Le u bui bi ke, “Ni ŋmee Uwumbør Aagbaŋ ni ke Uwumbør len ke, ‘Maadichal ga li ye mmeen aadichal, nin chee ŋinibol məmøk mee mi na la;’ le nimi di li ŋa bififiirb aakakaa chee.”‡

¹⁸ Le Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Uwumbør aakaal aaməmøkɔb ŋun Yesu aah ŋa pu na. Nima le bi kpoɔl baah ga ŋa pu ki ku u na. Bi nan san u ijawaan, ba pu? waah tuk kinipaak ngbaan Uwumbør aabør pu na, ni gar bi məmøk pam.

¹⁹ Nwiin aah ban mu lir na, le Yesu ni waadidiliib ki nyan Jerusalem aatiŋ ni.

‡ 11:17 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

Likakaln ngbaan aaməkm

(Matiu 21.20-22)

²⁰ Naah woln kitaak kichakpinaanyeeek ni, aan bi chuun nsan ni ki ti jer likakaln ngbaan aah bi nin chee na, le bi mui busub ngbaan kuur ki nan saa taab. ²¹ Le Piita teer Yesu aah fe ŋa pu na, le ki bui u ke, “Uməməkr, lik, saah fe puun lii busub bu pu na, bu kuur a.”

²² Le Yesu bui bi, “Tii Uwumbər naadii man. ²³ M tuk nimi mbamən la, unii umək ga bui lijool limina ke li fii ki ti lir nnyusakpem ni na, u yaa pak ke ni ga ŋa waah len pu na, ki yaa kaa joo beeni usui ni kan, ni ga ŋa kina ki tii u. ²⁴ M tuk nimi la, naah ga mee Uwumbər tiwan nimək na, ni tii u naadii ke ni kan ni, le ni ga sil kan. ²⁵ Ni yaa bi mee Uwumbər kan, di cha pinn binib bimək tun nimi taani na. Ni yaa di cha pinn bi kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu ga di cha pinn nimi aatunwanbir. [²⁶ Ni yaa kaa di cha pinn biken kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu aan di cha pinn nimi aatunwanbir.”]

Baah baa Yesu waatuln pu pu na

(Matiu 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Le bi ki fuu Jerusalem. Waah chuun Uwumbər Aadichal ni na, le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkb, ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ²⁸ le ki nan baa u ke, “Aa kpa nsan ke aa ŋa saah ŋani pu na aa? ŋma tii si nsan ngbaan ke aa ŋa kina?”

²⁹ Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. Ni yaa ŋmaa gar kan, m mu ga tuk nimi maah kpa nsan pu ki ŋa maah ŋani pu na. ³⁰ Jənn aah nan muin binib nnyun ni na, ŋma nan tii u nsan? Uwumbər aan binib? Tuk mi man.”

³¹ Le bi kpokl təb ke, “Ti yaa bui ke Uwumbər le tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ŋa taa nan gaa u ki kii. ³² Taah san kinipaak ngbaan ijawaan pu na, taan ŋmaa len ke binib le

tii u nsan, ba pu? bi mɔmɔk len ke Jɔnn nan ye Uwumbɔr aabɔnabamɔnn la.” ³³ Nima le bi bui Yesu ke, “Taa nyi.”

Le Yesu bui bi ke, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ɲani maah ɲani pu na.”

12

Bikpaab bi kaa ɲan na aayatɔɲakl

(Matiu 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Le Yesu ki ɲakl bi ɲiyatɔɲak ke, “Uja ubaa le nan naan kisaak, le ki ɲum isui i lu ɲisubil na ki ponn ni, le ki di idɔ gob kisaak ngbaan, le ki gbii libuul li bi ga di ɲisubil ɲa li ponn ni aan ki muen nyan ɲaanyun na, le ki maa libimbifɔfɔɲ ke unii li ka li paab ki kiir kisaak ngbaan, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan ɲa biɲaal ni ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ɲisubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ɲa kina na, le u siir ki buen kitɪɲ ki daa na ni. ² Buyoonn ɲisubil ngbaan nan pur na, le u di unaagbiija tun bikpaab ngbaan chee, u ti gaa ni waasubil kisaak ngbaan ponn ni, ki li joo ni. ³ Le bi ti chuu u, ki gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa. ⁴ Le usadaan ngbaan ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu aayil wɔb, ki yook u. ⁵ Le usadaan na ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti ku u. Le u ki di binaagbiib pam tun bi chee; le bi gbaa bibaa, ki ku bibaa mu. ⁶ Unii ubaa le ti gur u chee. Ujapɔnbaal u, u gee u na le gur. Kookoo yaan le u di ujaɲɔn ngbaan tun bikpaab ngbaan chee, le ki bui ke, ‘Bi ga pak ɲjaɲɔn ma.’ ⁷ Le bikpaab ngbaan kpokl tɔb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’ ⁸ Le bi chuu u, ki ku u, le ki di linikpol ngbaan nyan n-gbaan.

⁹ “Tɔ, usadaan ngbaan ga ɲa kinye? U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak na tii bikpaab biken. ¹⁰ Naa karn Uwumbɔr Aagbaɲ aah len pu na aa? ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.

¹¹ Uwumbør le ɲa kina, le ni gar timi pam.’ ”*

¹² Le Juu yaab aaninkpiib bee ke Yesu di liyataɲakl ngbaan ɲaɲ bima la. Nima pu le bi nan ban bi chuu u, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan, ki di cha u, ki siir.

Baah pen Yesu nlan pu na

(Matiu 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Le bi di Farisii yaab bibaa, ni Ubør Herod aanib bibaa tun Yesu chee bi ti pen u nlan. ¹⁴ Baah fuu ni u chee na, le bi bui u ke, “Uməməkr, ti bee ke aa len mbamən la, kaa san ubaa ijawaan, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa mək timi Uwumbør aasan mbaməm la. Ni ɲan ti pa lampoo tii Ubørkpaan Siisa aan naa ɲan? Ti pa aan ti taa pa?”

¹⁵ Le u bee ke bi ban bi pen u nlan la, le ki baa bi, “Ba ɲa ni tɔɲ mi? Li joo ni limombil m lik man.”

¹⁶ Le bi joo ni li. Le u baa bi, “Ŋma aananɲ ni liyimbil bi li pu?”

Le bi bui u ke, “Siisa yaan.”

¹⁷ Le u bui bi ke, “Di ni ye Siisa yaan na, ki di tii u man, ki di ni ye Uwumbør yaan na tii Uwumbør.”

Waah len kina na, le ni gar bi pam.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na

(Matiu 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na. ¹⁹ Le bi bui u ke, “Uməməkr, Moses nan ɲmee nkaal ki di tii timi ke, ‘Uja yaa kpo, ki cha upuu, kaa kpa ubo kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki ma mbim ki tii ukpel.’† ²⁰ Тɔ, naabitiib bilole nan bi. Upol nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo. ²¹ Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo. Le utatar mu di ukpopii ngbaan kpan ki mu kpo, kaa kpa ubo. ²² Bijab ngbaan məmək bilole mu ɲa kina, ki kpo doo, kaa nan

* 12:11 : Lik Ilahn 118.22-23. † 12:19 : Lik Ikaal 25.5.

kpa ubo. Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo. ²³ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye ηma aapuu? Bi māmōk bilole nan joo u la.”

²⁴ Le Yesu bui bi, “Naa bee Uwumbōr Aagbaη aah len pu na, kaa bee Uwumbōr aah kpa mpōon pu na. Nima le cha ni yenn nimi aaliin ni. ²⁵ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, baan yoor bipiib, bipiib mu aan mōn bijab. Bi ga li bi ke Uwumbōr aatuuntiib bi bi paacham na aah bi pu na la. ²⁶ Joo cha binib aah ga fikr nkun ni pu na aabōr, naa karn Moses aah nan ηmee busub bu nan gaal mmii na aabōr nin chee na aa? Nima chee le ni ηmee ke Uwumbōr nan bui Moses, ‘Min le ye Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbōr.’‡ ²⁷ Uwumbōr yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbōr kan, nima le mōk ke bi kpa limōfal. Nimi, naah len ke binib aan fikr nkun ni na, ni yenn sakpen a.”

Mulakaal ye nkaal kpaan?

(Matu 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Le Uwumbōr aakaal aamōmōkb ponn ni ubaa nan bi nima, le ki ηun baah gbaa tōb chee tibōr pu na, ki bee ke Yesu aah len pu na, u gar bi mbamōm la. Le u dan Yesu chee, ki nan baa u ke, “Mulakaal ye nkaal kpaan?”

²⁹ Le Yesu bui u ke, “Nkaal kpaan le ye ke, ‘Israel yaab, li ηun man, Tidindaan Uwumbōr ye Dindaan baan la. ³⁰ Aa li gee Aadindaan Uwumbōr aasui mōmōk ni, ni saawiin mōmōk, ni saalandak mōmōk, ni saapōon mōmōk.’§ ³¹ Nkaal mu paa na le ye ke, ‘Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’* Nkaal mubaa aa jer ikaal ilee yee.”

³² Le u bui Yesu ke, “Umōmōkr, aa len mbamōn la. Saah bui ke Uwumbōr ye Uwumbōr baan na, ti gbii la. Ubaa aa

‡ 12:26 : Lik Nnyam 3.6. § 12:30 : Lik Ikaal 6.4-5. * 12:31 : Lik Liifai Yaab 19.18.

bi ki kpee u pu. ³³ Unii yaa gee Uwumbər usui məmək ni, ni waalandak məmək, ni waapəon məmək, ki gee una aabo ke waah gee ubaa pu na kan, nima le ɲan ki jer u di tiwakor toor kitork ki see mmii ni tii Uwumbər.”

³⁴ Le Yesu bee ke u len nlan aabər la. Le u bui u, “Saa daa Uwumbər aanaan ni.”

Baah len tibər ngbaan doo na, ubaa aa ki kaa u baa Yesu mbaan kpee.

Kristo aabər

(Matiu 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbər aabər, ki baa bi, “Uwumbər aakaal aaməməkɓ ɲa kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ga li ye Ubər David aayaabil? ³⁶ Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha Ubər David ubaa len ke,

‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ɲɲangii wəb

ki ti saa buyoonn m ga nyaɲ saadim məmək na.’†

³⁷ “Ubər David ubaa aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ɲmaa ye uyaabil aa?”

Bi li nyi Uwumbər aakaal aaməməkɓ aabər

(Matiu 23.1-36; Luk 20.45-47)

Le kinipaak ngbaan pel Yesu aah len pu na, ki nan kpa mpopiin. ³⁸ Waah tuk bi Uwumbər aabər na, le u bui bi, “Ni li nyi man Uwumbər aakaal aaməməkɓ aabər. Baageehn le ye ke bi li pee ɲibəkul fəfək, ki gee ke binib doon bi mbaməm kinyaɲ ni, ³⁹ ki ban ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee. ⁴⁰ Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbər ni yunni ke bi ɲmann ke bi ye bininyaam la. Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

Ukpoppi ubaa aah tii sakpen pu na

(Luk 21.1-4)

† 12:36 : Lik Ilahn 110.1.

⁴¹ Yesu nan ka mal Uwumbør aapiin aadakaa, ki lik kinipaak ngbaan aah joo ñimombil ñani dakaa ngbaan ponn ni pu na. Le biwankpadam pam nan di ñimombil pam ña u ponn ni. ⁴² Le ukpopiigiin ubaa mu dan nan di janjan mam bilee, ni ye kpakpaln na, ki di ña u ponn ni. ⁴³ Le Yesu yin waadidiliib, ki bui bi, “M tuk nimi mbamøn la, ukpopiigiin wee tii ñimombil ki jer bi mòmøk aah tii pu na. ⁴⁴ Bi mòmøk tii, ki gur ñimombil sakpen a. U ye ugiin la, le ki di waamombil mòmøk tii, kaa ki gur nibaa.”

13

Baah ga gbaa wii Uwumbør Aadichal pu na
(*Matiu 24.1-2; Luk 21.5-6*)

¹ Yesu nan nyan Uwumbør Aadichal ngbaan ni. Waah nyan ni na le waadidiliib ponn ni ubaa bui u ke, “Umòmøkr, lik ñitakpal ñi bi di maa lidichal lee na aah ñan pu na, lik tidir tee aah wiir pu na.”

² Le Yesu bui u, “Aa kan tidir sakpiin tee ee? Bi ga nan gbaa wii lidichal limina mòmøk. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na
(*Matiu 24.3-14; Luk 21.7-19*)

³ Le u buen ki ti kal Olif aasui aajool li bi tok Uwumbør Aadichal na paab. Le Piita, ni Jems, ni Jøn, ni Andru dan u chee bibaa, ki nan bui u ke, ⁴ “Tuk timi, bi ga ña kina bayoonn? Ba ga li ye limøkl ki møk timi ke ni ñeer bi ña kina?”

⁵ Le u bui bi ke, “Ni li nyi man, ubaa taa ñmann nimi. ⁶ Binib pam le ga nan dan, ki pur maayimbil, ke bima le ye min Yesu, ki ñmann binib pam. ⁷ Ni ga ñun ke binib to butøb køkøni do, ni dandar mu. Ni taa cha ni li muk nimi man. Uwumbør le siin ke nimina mòmøk ga ña. Nima le aan møk ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni. ⁸ Linibol

libaa ga to linibol liken butəb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to təb butəb. Kitiŋ ga deŋ ŋipepel, ŋipepel. Nkon ga lir ntim pam ponn ni. Nimina məmək le ga li ye njan aafalaa.

⁹ “Nimi nibaa, li nyi man. Bi ga nan chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee. Bi ga gbaa nimi mmeen aadir ni. M pu, le ntim aaninkpiib ni bibərb ga ji nimi tibər. Le ni ga tuk bi tibənyaan tee. ¹⁰ Binib ga di tibənyaan tee tuk ŋinibol məmək waahr, aan dulnyaa wee nin doo. ¹¹ Bi yaa chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee kan, ni taa puen dak nisui ni ke ni ga len kinye. N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, ni len Uwumbər aah ga tuk nimi pu na. Naa ye nimi le ga len. Uwumbər Aafuur Nyaan le ga len. ¹² N-yoonn ngbaan le unii ga di una aabo ŋa binib aajaal ni ke bi ti ku u. Tetiib mu ga di baabim ŋa binib aajaal ni ke bi ti ku bi. Binib mu ga yii bitetiib ni binatiib, ki cha binib ku bi. ¹³ M pu, le binib məmək ga li nan nimi. Unii umək jin limər ki dii mi ki ti saa liməfal aadoon na, uma le ga ŋmar.”

Tiwan ni kaa ŋan na aabər

(Matu 24.15-28; Luk 21.20-24; Daniel 9.27)

¹⁴ “Ni ga kan tiwanbir ni bii tiwan nimək bi chain na si naah kaa ba ga li si nin chee na.” (Tə, nimi bi karni na, ni li beer nimina aatataa.) “N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiŋ ponn ni na san buen ŋijoo paab. ¹⁵ Unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa ki koo waadiik ni ke u ti yoor nibaa, u san mala. ¹⁶ Unii yaa bi kisaak kan, u taa ki gir kun linampal ke u ti yoor waakekeln. ¹⁷ N-yoonn ngbaan kan, bipiib bi kpa ŋipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ŋaa libiil na ga li kpa kinimbaak. ¹⁸ Mee Uwumbər

* ^{13:15} : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

man ke u taa cha tibər tee ɲa kakab aayoonn. ¹⁹ N-yoonn ngbaan, binib ga ji falaa sakpen a. Buyoonn Uwumbər nan naan dulnyaa na, ki nan saa dandana wee na, baa kee jin falaa ngbaan aaboln, ki mu aan ki ji falaa kina. ²⁰ Uwumbər yaa kaa bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu kan, ubaa aan ɲmar. Le waanigeekaab aanimbaasaln pu na, u ga bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu.

²¹ “N-yoonn ngbaan unii ubaa yaa bui nimi ke, ‘Lik, Kristo u ga gaa binib lii na sɔ,’ ki yaa ki bui ke, ‘U bi nima chee’ kan, ni taa gaa waah len pu na man. ²² Ba pu? biɲmanɲmannim ga li bi. Bibaa ga bui ke bi ye Kristo la. Biken ga bui ke bi ye Uwumbər aabɔnabtiib la. Bi ga tun lijinjiir aatun ki ɲmann binib; bi ga pɔɔn bibaa ke bi ɲmann Uwumbər aanib mu. ²³ Ni li nyi man. M puun tuk nimi tibər timina mɔmɔk.”

Yesu aah ga gir ni pu na

(Matiu 24.29-31; Luk 21.25-28)

²⁴⁻²⁵ “N-yoonn ngbaan aafalaa aapuwɔb, le paacham aawan aan ki li bi mbamɔm. Nwiin ga bɔln. Uɲmal mu aan ki li wiin. Iɲmabi mu ga lir. ²⁶ N-yoonn ngbaan le ni ga kan min Unibɔn Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpɔɔn. ²⁷ N-yoonn ngbaan le m ga tun Uwumbər aatuuntiib dulnyaa wee ponn ni mɔmɔk, liwipuul, ni liwilir, ni ɲɲangan, ni ɲɲangii wɔb, bi ti kuuni maanib mɔmɔk, ki di dan m chee.”

Bukpasɔm aayataɲakl

(Matiu 24.32-35; Luk 21.29-33)

²⁸ “Bukpasɔm le ye liyataɲakl ki tii nimi. Bu aabon yaa bi ɲani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, kiseek ga seer. ²⁹ Kina na, ni yaa kan nimina bi ɲani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, m ga gir ni. ³⁰ M tuk nimi mbamɔn

la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina mòmøk puen ña.
³¹ Paacham ni taab ga jer. Maamøbon ma aan jer.”

Ubaa aa nyi bundaln Yesu ga gir ni na

(Matiu 24.36-44)

³² “Ubaa aa nyi buyoonn m ga gir ni na. Uwumbør aatuuntiib bi bi paacham na aa nyi. Min Uwumbør Aajapøon mu aa nyi. Nte Uwumbør baanja le nyi. ³³ Ni li nyi man, ki li ka lik man, aan ki li mee Uwumbør; ba pu? naa nyi buyoonn m ga gir ni na. ³⁴ Ni naahn uja u nan ban u chuun nsan, ki tuk waatutum ke bi li joo waadichal mbamøm, ki møk bi mòmøk baah ga tun lituln li na, ki tuk ukikiir na ke u li kii, le ki nin buen. ³⁵ Ni mu li nyi man. Naa nyi bundaln min Nidindaan ga gir ni na, nibaakan kijoobøŋ, nibaakan kinyetaasiik, nibaakan ikooja aah wii buyoonn na, nibaakan lichakpitaawoln. ³⁶ Ni li nyi man, aan m yaa lir nimi ki fuu ni kan, maan nan muin ni dø geen. ³⁷ Maah tuk nimi pu na, m tuk binib mòmøk la, li nyi man.”

14

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 26.1-5; Luk 22.1-2; Jønn 11.45-53)

¹ N-yoonn ngbaan, ni nan gur iwiin ilee, bi kuun ki ti ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.* N-yoonn ngbaan, le bi ñmø boroboro u kaa kpa nnyøk na. Le Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Uwumbør aakaal aamømøkb nan kal ki kpokl baah ga ña pu ki loon chuu Yesu ki ku u na, ² le ki bui tøb ke, “Ti taa chuu u njim ngbaan aayoonn man. Ti yaa chuu u n-yoonn ngbaan kan, kinipaak na ga ñmø tijar.”

* 14:1 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbør nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

Upii ubaa aah nyuj Yesu pu na
(*Matiu 26.6-13; Jõnn 12.1-8*)

³ Tõ, Yesu nan bi Betani aatij ni, ki bi Simonn u nan ye ukõndaan na do, ki ka ji tijikaar. Waah ka ji tijikaar kina na, le upii ubaa koo ni ki joo ni tulalee u kpa kidaak sakpen na, bi yin mu ke naad, ki bi kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni. Upii ngbaan nan chuu gii kpalba ngbaan aaneen ni, ki di tulalee na mòmøk kpir Yesu aayil pu. ⁴ Waah ña kina na, le bi ponn ni bibaa gee lijuul, ki baa tób ke, “Ba ña u bii tulalee ngbaan kina? ⁵ Ti ba ga ñmaa di u kooh ki kan ilik ni jer iwiin ikui itaa aapal na, ki di tii bigiim.” Le bi ñulni u pu.

⁶ Le Yesu bui bi, “Di cha u man. Ba ña ni muk u kina? U tun lituln li ñan na le ki tii mi. ⁷ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn mòmøk. Naah ga li ban ni ter bi buyoonn na kan, ni ga ñmaa ter bi. Mma aan li bi ni chee n-yoonn mòmøk. ⁸ U ña waah ga ñmaa ña pu na la. U di tulalee ngbaan kpir m pu ki puen toor nwon ke bi ti sub mi la. ⁹ M tuk nimi mbamõn la, baah ga moon tibõnyaan tee nin chee itingbaan mòmøk ni na, bi ga len waah ña pu na ke binib li teer waabõr.”

Judas aah ban ke u kooh Yesu pu na
(*Matiu 26.14-16; Luk 22.3-6*)

¹⁰ Le Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, buen Uwumbõr aatotoorninkpiib chee, ki ti tuk bi ke u ban u di Yesu ña biñaal ni la. ¹¹ Baah ñun kina na, le ni ña bi mpopiin. Le bi puu tipuur ke bi ga tii u ñimombil. Le u ban nsan mu u ga di Yesu ña biñaal ni na.

Yesu ni waadidiliib aah jin njim ngbaan pu na
(*Matiu 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jõnn 13.21-30*)

¹² Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga ñmõ boroboro u kaa kpa nnyøk na aajan aawiindaal, bundaln bi ga kør upihbo

na, le Yesu aadidiliib dan nan baa u ke, “Aa ban ke ti gor njim ngbaan aajikaar la chee ki tii si?”

¹³ Le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Ni li cha kitiŋ ngbaan ponn ni man. Ni yaa koo ki ponn ni kan, uja u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni. ¹⁴ Ni li dii u man, ki ti koo waah ga koo lidichal li ponn ni na, ki bui udichadaan ngbaan, ‘Uməməkr bui ke u ni waadidiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?’ ¹⁵ Le u ga mək nimi paacham aadisakpeŋ ki bi puun toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee ki tii timi.”

¹⁶ Le bi siir, ki buen kitiŋ ngbaan ni, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

¹⁷ Kijook aah joor na, le Yesu ni waadidiliib kipiik ni bilee na koo kidiik ngbaan ponn ni, ki kal ke bi ji. ¹⁸ Baah bi ji na, le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi. Nimi bi bi ji m chee na ponn ni ubaa le ga ŋa kina.”

¹⁹ Bisui nan bii. Le bi baa u ubaabaa ubaabaa, “Ni ye min la aa?”

²⁰ Le u bui bi, “Nimi kipiik ni bilee bimina ponn ni ubaa le ga ŋa kina. Ni ye m ni unii u kpaan bi ji lisambil libaa ponn ni na la. ²¹ Min Unibən Aabo ga kpo ke naah ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ponn ni ke m ga kpo pu na. Tibəbir mu ga li bi uja u ga kooh mi na pu. Bi yaa kaa ba ma u kan, ni ba soor ki tii u.”

Tidindaan aajim

(Matiu 26.26-30; Luk 22.14-20; 1 Korint Yaab 11.23-25)

²² Baah bi ji tijikaar na, le Yesu yoor boroboro, le ki doon Uwumbər, ki gii, ki di tii waadidiliib, le ki bui ke, “Gaa man. Maawon le na.”

²³ Le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbər, ki di tii bi. Le bi məmək nyun. ²⁴ Le u bui bi, “Maasin le na. Maasin pu, le Uwumbər puu tipuupəlŋn tii nimi. Binib pam aatunwanbir

pu le maasin ngbaan ga nya. ²⁵ M tuk nimi mbamøn la, maan ki nyu n̄isubil aanyun ngbaan ki ti saa bundaln m ga ti nyu n̄isubil aanyunpøm Uwumbør aanaan ni na.”

²⁶ Le bi gaa Uwumbør aalahn, ki buen Olif aasui aajool paab.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(Matiu 26.31-35; Luk 22.31-34; Jøn 13.36-38)

²⁷ Le Yesu ti bui bi, “Ni mòmøk ga san cha mi. Ni n̄mee Uwumbør Aagban̄ ni ke, ‘Uwumbør ga ku upihdaan, le ipiih yaa.’† ²⁸ Buyoonn Uwumbør ga fikr mi nkun ni na, le m ga loln ni pu nsan, ki buen Galilee.”

²⁹ Le Piita bui u, “Bi mòmøk yaa san ki cha si kan, mma aan san cha si.”

³⁰ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamøn la, kinyeek kimina, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.”

³¹ Le Piita po beenin len ke, “Bi yaa po ban bi ku m ni si kan, maan len ke maa nyi si.”

Le waadidiliib mòmøk mu len kina.

Yesu aah mee Uwumbør pu na

(Matiu 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee ke Getsemane. Le u bui waadidiliib, “Kal do man, m buen ti mee Uwumbør.”

³³ Le u di Piita, ni Jems, ni Jøn buen. Le usui bii pam. Mpombiin ni nsugar nan muk u sakpen. ³⁴ Le u bui bi, “Nsui bii sakpen, ki ti nyan̄. Ni wu ke nkun aah wu pu na. Kal do ki li lik man.”

³⁵ Le u foor siib, ki doon kitij lichichikr, ki mee Uwumbør ke ni yaa ga n̄maa n̄a aan u taa ji falaa u choo na kan, u taa cha u ji falaa ngbaan, ³⁶ ki bui ke, “Nte, aa

† 14:27 : Lik Sekaria 13.7.

ga ηmaa ηa tiwan məmək. Nyan mi falaa u choo na ni. Aa mu tee ηa saageehn, ki taa ηa maageehn.”

³⁷ Le u gir buen waadidiliib bitaa ngbaan chee, ki ti muin bi dō geen; le u bui Simonn Piita ke, “Simonn, aa dō geen la aa? Saa ηmaa li ka lik kikurk kibaa aa?” ³⁸ Ni li ka lik man, aan ki li mee Uwumbər, aan ki taa koo ntəɣ ni. Nisui ban ni li lik, le tiwon aa pəɔ.”

³⁹ Le u ki foor siib ki ti mee Uwumbər, ki ki bui u tibər tichachaan ngbaan, ⁴⁰ le ki ki gir buen waadidiliib chee, ki ti muin bi ki dō geen la; ngeen nan joo bi sakpen. Le baa nyi baah ga len pu na.

⁴¹ Le u ki buen ti mee Uwumbər, ki ki gir ni taataa, ki ki muin bi dō geen; le u baa bi, “Ni beenin fuur ki dō geen la aa? Ni ηeer a. N-yoonn fuu a. U kooh min Unibəɔn Aabo, ki di ηa titunwanbirdam aanaal ni la. ⁴² Fii, ti li cha man. Lik, unii u kooh mi na peen ni a.”

Baah chuu Yesu pu na

(*Matiu 26.47-56; Luk 22.47-53; Jənn 18.3-12*)

⁴³ Waah laa bi len kina na, le Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na fuu ni. Le kinipaak dii u. Bi nan joo kijaak aajum ni jagbaali mam. Bi nan nyan ni Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək, ni Juu yaab aaninkpiib chee la. ⁴⁴ Judas u kooh Yesu na, nan bui kinipaak ngbaan ke bi yaa ti kan u moor unii u aatakpiln[‡] na kan, uma le na. Bi chuu u mpəɔn, ki di u buen.

⁴⁵ Judas aah fuu ni na, le u kpaan buen Yesu chee, ki ti bui ke, “Uməmək,” le ki moor utakpiln. ⁴⁶ Le bi chuu Yesu mpəɔn pu. ⁴⁷ Waadidiliib ponn ni ubaa nan yoor waajaak aajuk ki gaa per Uwumbər aatotoorninkpel aanaagbiija aatafal. ⁴⁸ Le Yesu baa binib bi dan bi nan chuu u na ke,

[‡] 14:44 : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon təb kina le ki mək ngeehn.

“Ni joo kijaak aajum ni jagbaali mam ke ni nan chuu mi ke maah ye ufifiir le na aa? ⁴⁹ Iwiin mòmøk m nan bi ni chee Uwumbør Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbør aabør, le naa chuu mi. Tò, nimina ña ke ni gbiin Uwumbør Aagbanj aah len pu na la.”

⁵⁰ Le waadidiliib mòmøk san cha u.

⁵¹ Unachipɔɔn ubaa nan bi nima chee, ki pee likekepiln, ki paani Yesu pu. Le bi laan chuu unachipɔɔn ngbaan aakekeln. ⁵² Le u san cha waakekeln, ki san cha uñmeen.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibør pu na

(Matiu 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jɔnn 18.13-14, 19-24)

⁵³ Le bi di Yesu buen Uwumbør aatotoorninkpel aadichal ni. Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbør aakaal aamòmøkb mu kuun ni nima chee. ⁵⁴ Le Piita paa Yesu pu, ki bi dandar, le ki ti fuu Uwumbør aatotoorninkpel aachiln ni, ki koo, ki ti kal bikikiirb chee wol mmii. ⁵⁵ Le Uwumbør aatotoorninkpiib ni bibøjirb aaninkpiib mòmøk ban biseeraadam bi ga bii Yesu aan bi ku u na. ⁵⁶ Le biseeraadam pam mɔln inyamɔn paan u, ki bii u. Baah len pu na, naa kpaan. Nima pu na, baa kan waataani.

⁵⁷ Le bijab bibaa fii sil, ki mɔln inyamɔn paan u, le ki bui ke, ⁵⁸ “Ti ñun u len ke u ga gbaa wii Uwumbør Aadichal li binib maa li na, ki ki maa liken li binib aa maa li na, iwiin itaa.” ⁵⁹ Le bijab bimina mu aah len pu na, naa kpaan.

⁶⁰ Le Uwumbør aatotoorninkpel ngbaan fii sil bi mòmøk aanimbiin ni, le ki baa Yesu, “Saan len tibaa aa? Binib ngbaan aah bii si pu na, ti gbii aan taa gbii?”

⁶¹ Le Yesu si ñmin, kaa len tibaa. Le Uwumbør aatotoorninkpel ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa binib lii na aan saa ye? Aa ye Uwumbør u ti pak u na Aajapɔɔn aa?”

⁶² Le Yesu bui ke, “M ye. Ni ga kan min Unibɔn Aabo ka Uwumbɔr aarɔngii wɔb. Ni ga kan m bi ntaalangbam ni paacham ki choo.”

⁶³ Waah len kina na, le Uwumbɔr aatotoorninkpel chuu kar ubaa aawanpeenkaan, le ki bui ke, “Taa ki ban seeraadam. U di ubaa ŋaŋ Uwumbɔr la. ⁶⁴ Ni ŋun waah sii Uwumbɔr pu na. Ni dak kinye?”

Le bi mɔmɔk bui ke u ŋeer bi ku u la.

⁶⁵ Le bi ponn ni bibaa piin ki bi teei timɔɔtan ŋani u pu, le ki di likekeln poo unimbil, ki gbaa u, ki baa u ke, “Ulau faa si?” Bikikiirb ngbaan mu nan gaa u ki gbaa u.

Piita aah nee Yesu pu na

(Matiu 26.69-75; Luk 22.56-62; Jɔnn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Piita aah nan bi lichiln ngbaan ni na, le Uwumbɔr aatotoorninkpel aanaagbiipii ubaa dan ⁶⁷ ki nan kan Piita bi wol mmii. Le u lik u mbamɔm, le ki bui u, “Aa mu nan bi Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na chee.”

⁶⁸ Le Piita nee, ki bui u, “Maa bee saah len pu na aatataa,” le ki nyan lipaal kikaakpaak ponn ni. N-yoonn ngbaan le ukooja wii.

⁶⁹ Le unaagbiipii ngbaan ki kan u, le ki bui binib bi si nima chee na ke, “Umina ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la.” ⁷⁰ Le Piita ki nee lelee.

Le ni ki kpee siib, le binib bi si u chee na bui u ke, “Ni ye mbamɔn, aa ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la; aa mu ye Galilee aatiŋ aanii la.”

⁷¹ Le Piita puu Uwumbɔr, ki bui ke, “Maa nyi naah len unii u na. M yaa mɔn nnyamɔn kan, Uwumbɔr daa ntfaal.”

⁷² Libuul ngbaan ni, le lelee aakooja wii. Le Piita teer ke Yesu ba bui u ke, “Aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.” Piita aah teer kina na, le u wii pam.

15

Pailat aah jin Yesu tibor pu na

(Matiu 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jonn 18.28-38)

¹ Kichakpinaanyeek ni le Uwumbor aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbor aakaal aamomokb, ni bibajirb aaninkpiib momok kal ki kpokl baah ga na pu na. Le bi buu Yesu tikululn, ki di u buen kitiŋ ngbaan aaninkpel u bi yin u ke Pailat na chee, ki di u na uŋaal ni.

² Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabor la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

³ Le Uwumbor aatotoorninkpiib ngbaan bii u sakpen.

⁴ Le Pailat ki baa u, “Saan len tibaa aa? Li pel baah bii si sakpen pu na.”

⁵ Le Yesu aa ki len tibaa. Waah kaa len tibaa na, le ni gar Pailat pam.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 27.15-26; Luk 23.13-25; Jonn 18.39-19.16)

⁶ Njim ngbaan aayoonn nan saa kan, Pailat ga nyan unaagbiija u kinipaak ban u na lii. ⁷ N-yoonn ngbaan, unaagbiija ubaa nan bi kiyondiik ni, bi yin u ke Barabas. U ni bakadam bi nan dii u na nan tukni kitiŋ ngbaan aaninkpiib, ki ku binib. Nima pu le bi nan di bi na kiyondiik ni. ⁸ Le kinipaak ngbaan dan Pailat chee, ki bui u ke u na waah ti nani pu njim ngbaan yoonn momok na, ki nyan unaagbiija ubaa lii. ⁹ Le u baa bi, “Ni ban m nyan ni Juu yaab aabor la aa?” ¹⁰ Pailat bee ke Uwumbor aatotoorninkpiib kpa lipiipoln Yesu pu, nima le cha bi di u na uŋaal ni.

¹¹ Le Uwumbor aatotoorninkpiib bui kinipaak ngbaan ke bi tuk Pailat ke u nyan Barabas lii, naa ye Yesu.

¹² Kinipaak ngbaan aah tuk Pailat kina na, le u ki baa bi,

“Kina kan, uja u ni yin u ke Juu yaab aabɔr na, m ga ŋa u kinye?”

¹³ Le bi teen ke, “Kpaa u ndɔpuinkoo pu.”

¹⁴ Le Pailat baa bi, “Ba ŋa? U tun bakaa bayoo?”

Le bi moo tar sakpen ke, “Kpaa u ndɔpuinkoo pu.”

¹⁵ Le Pailat ban ke u sɔŋ bisui. Kina pu na, u nan nyan Barabas lii, le ki cha waajab lue Yesu ŋinaalab, ki di u ŋa biŋaal ni, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

Butɔb aajab aah yook Yesu pu na

(Matiu 27.27-31; Jɔnn 19.2-3)

¹⁶ Le butɔb aajab ngbaan di u buen Pailat aachiln ni, ki yin bijab biken ke bi kuun ni. ¹⁷ Le bi chuu peer waawanpeenkaan, le ki di libɔkumaln peen u, ki di ikokon luu kiyikpupuk ki di chirj u, ¹⁸ le ki doon u ke, “Juu yaab aabɔr, aa pɔɔ ɔɔ?” ¹⁹ ki joo lidabil gbaa uyil paab, le ki teei timɔɔtan lɔe u, ki gbaan unimbiin ni ki doon u. ²⁰ Baah ŋa u mbɔnyun ki ti doo na, le bi chuu peer libɔkumaln ngbaan, ki di waawanpeenkaan peen u, ki di u nyan, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

Baah kpaa u ndɔpuinkoo pu pu na

(Matiu 27.32-44; Luk 23.26-43; Jɔnn 19.17-27)

²¹ Baah cha na, le bi ton uja ubaa nsan ni, bi yin u ke Simonn, u ye Sairene aatiŋ aanii la. U nyan ni ntingbaan ni, le ki choo Jerusalem. U nan ye Aleksanda ni Rufus aate la. Le bi chuu u mpɔɔn ke u tun Yesu aadɔpuinkoo. ²² Le bi di Yesu buen nibaa chee, bi yin nima chee ke Golgota. Golgota aatataa le ye ke “Kiyikpaŋ aapepel.” ²³ Baah ti fuu nima chee na, le binib bibaa ban bi tii Yesu ndaan mu nnyɔk ŋmal mu ponn ni na ke u nyun. Le u yii, kaa nyun. ²⁴ Le butɔb aajab ngbaan kpaa u ndɔpuinkoo pu, ki di waawanpeenkaan yakr tɔb. Bi nan too inaan ke bi lik bimɔk aah ga kan ni na. ²⁵ Ni nan ye kichakpiik ni, tikur

tiwae yoonn la, le bi kpaá u ndɔpuinkoo pu. ²⁶ Le bi ɲmee kigbaɲ budabu cha bi ku u na, ki di tam waadɔpuinkoo pu, uyil paab. Bi nan ɲmee ke, “Juu yaab aabɔr.” ²⁷ Bi nan di bififiirb bilee kpaá idɔpuinkee pu. Bi di ubaa kpaá uɲangii wɔb, ki di uken kpaá uɲangan wɔb. [²⁸ Le ni gbiin Uwumbɔr Aagbaɲ aah len pu na ke, “Bi ɲa u ke baah ɲani titunwanbirdam pu na.”*]

²⁹ Waah lee ndɔpuinkoo pu na, le binib bi jer nima chee na seei u, ki gbakr biyil, le ki bui u, “Aa mu. Si u len ke aa ga gbaa wii Uwumbɔr Aadichal ki ki maa li iwiin itaa na, ³⁰ sunn ni ndɔpuinkoo ngbaan pu ki ɲmar.”

³¹ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb mu ɲa u mbɔnyun, ki bui tɔb ke, “U gaal biken le bi ɲmar, kaan ɲmaa gaa ubaa lii. ³² Kristo u ga gaa binib lii ki ye Juu yaab aabɔr na, u sunn ni ndɔpuinkoo pu dandana wee, aan ti kan ki gaa u ki kii.”

Le baah di bififiirb bilee bi kpaá u chee idɔpuinkee pu na, bi mu sii u.

Yesu aah kpo pu na

(Matiu 27.45-56; Luk 23.44-49; Jɔnn 19.28-30)

³³ Nwiin kaasisik ni, le itingbaan mɔmɔk bɔln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na. ³⁴ Nwiin aah kpar na, le Yesu teen mpɔɔn pu ke, “Eloi, eloi, lama sabaktani.” Naatataa le ye ke “Maawumbɔr, Maawumbɔr, ba pu aa siir cha mi?”†

³⁵ Binib bi nan si nima chee na ɲun waah teen pu na, le bibaa bui ke, “Li pel man, u yin Elaija la.” ³⁶ Le bi ponn ni ubaa san buen ki ti yoor nkiisuk, ki nan di bɔn ndaan mu mɔɔn na ni, le ki di ɲa lidabil pu, ki di ɲa Yesu aamɔb chee ke u moor, le ki bui ke, “Di cha man, aan ti lik ke Elaija ga dan ki nan sunn ni u aan waan dan.”

³⁷ Le Yesu ki teen mpɔɔn pu, le ki kpo.

* 15:28 : Lik Aisaya 53.12. † 15:34 : Lik Ilahn 22.1.

³⁸ Le likekeln li yakr Uwumbør aadiik ni nfum mulee na, chuu kar paacham ki ti saa kitij. ³⁹ Le butøb aajab aaninkpel u si ndøpuinkoo ngbaan taab na kan Yesu aah kpo pu na, le ki bui ke, “Mbamøn, uja ngbaan sil ye Uwumbør Aajapøøn la.”

⁴⁰ Bipiib bibaa mu nan bi nima chee, ki si dandar, ki si lik. Bi ponn ni ubaa ye Mari Magdalene, uken mu ye Salome, uken mu ye Mari u ye Jems waatiir ni Joses aana na. ⁴¹ Yesu aah nan bi Galilee na, le bipiib ngbaan nan dii u, ki tun lituln ter u. Bipiib bi wiir ki nan dii u dan Jerusalem na mu nan bi nima chee.

Baah sub Yesu pu na

(Matiu 27.57-61; Luk 23.50-56; Jøn 19.38-42)

⁴² Kijook aah joor na, le uja ubaa fuu ni, bi yin u ke Josef. U nan ye Arimatea aatiij aanii la, ki ye bibøjirb aaninkpiib ponn ni ubaa, ki kpa liyimbil. ⁴³ U mu nan bi kii Uwumbør aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na, buyoonn bi gor ke bi ji likpaakool daal na. Le Josef buen Pailat chee ni lipobil, ki ti bui u, “Tii mi Yesu aawon.” ⁴⁴ Pailat aah ηun ke u kpo na, le ni gar u. Le u yin ni bijab aaninkpel na, ki nan baa u ke, “Yesu aah kpo na, ni yunn aa?” ⁴⁵ Le u tuk u waah kpo buyoonn na. Pailat aah ηun ke u kpo na, le u tii Josef nsan ke u yoor waawon. ⁴⁶ Josef nan daa likekenyaan, ki nyan Yesu aawon ndøpuinkoo pu, ki di u poo likekeln ngbaan ni, ki di u ti sub kitakpalurj ni. Bi nan gbii kitakpalurj ngbaan litakpasakpeln libaa aasikakl ni la. Le u di litakpapapaln lej mbisamøb. ⁴⁷ Le Mari Magdalene, ni Mari u ye Joses aana na, kan baah di Yesu aawon sub nin chee na.

16

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(Matiu 28.1-8; Luk 24.1-12; Jøn 20.1-10)

¹ Juu yaab aakpaakool daal aajook, le Mari Magdalene ni Salome, ni Mari u ye Jems aana na, buen ti daa tulalee, bi ti di ŋa Yesu aawon pu. ² Le ki woln kitaak kichakpinaanyee ni, nwiin aah laa puu na, le bi buen likaakul ngbaan chee. ³ Tɔ, litakpal li lek kitakpaluŋ ngbaan aamɔb na ye lisakpeln la. Nima pu na, baah cha na, le bi baa tɔb ke, “Ŋma ga ti biln litakpal na tii timi?” ⁴ Le bi lik, ki kan ke litakpal na aa ki lek. ⁵ Le bi koo likaakul na ponn ni ki kan unachipɔɔn ubaa ka ŋŋangii wɔb ki pee libɔkupiln fɔfɔk. Le ni gar bi pam.

⁶ Le u bui bi, “Ni taa cha ni gar nimi man. Ni ban Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii u bi nan kpaa u ndɔpuinkoo pu na la. U fikr nkun ni a. Waa bi do. Lik man baah nan di u bil nin chee na. ⁷ Ni li cha ki ti tuk Piita ni waadidiliib biken ke u loln bi pu nshan, ki cha Galilee aatiŋ ni. Bi ga ti kan u nima, waah nan tuk bi pu na.”

⁸ Le ni gar bipiib na pam, le biwon gbaa. Le bi nyan likaakul na ni, ki san. Ijawaan aah chuu bi na, le baa tuk unii ubaa.

Yesu aah di ubaa mɔk binib pu na

(Matiu 28.9-10; Jɔnn 20.11-18; Luk 24.13-35)

[⁹ Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na aachakpitaawoln, Yesu aah fikr nkun ni na, le u puen di ubaa mɔk Mari Magdalene. Mari le ye upii u Yesu nan nyan tiyayaar tilole u ni na. ¹⁰ Le Mari buen binib bi nan dii Yesu na chee. Bi nan kpa mpombiin ki ka wii. Le Mari tuk bi ke u kan Yesu, u fikr nkun ni a. ¹¹ Baah ŋun kina na, le baa pak ti.

¹² Nimina aapuwbɔb, le bi ponn ni bilee nan chuun cha ntingbaan ni. Baah cha na, le Yesu nan di ubaa mɔk bi. Waa nan bi ke waah nan bi pu buyoonn Mari Magdalene kan u na. ¹³ Le bi gir buen biken chee, ki ti tuk bi ke bi kan Yesu. Le baa pak baah len pu na.

Yesu aah di ubaa mək waadidiliib pu na

(Matiu 28.16-20; Luk 24.36-49; Jənn 20.19-23; Lituln 1.6-8)

¹⁴ Nimina aapuwəb, le waadidiliib kipiik ni ubaa ka ji tijikaar. Baah bi ji na, le Yesu di ubaa mək bi, le ki kae bi, ke ba ɲa baa pak binib bi kan u, waah fikr nkun ni aapuwəb na aah len pu na, ke bitafal le pəw. Baa gaa u ki kii mbaməm. ¹⁵ Le u ki tuk bi, “Ni li cha dulnyaa məmək ni, ki di tibənyaan tee tuk binib məmək. ¹⁶ Unii u gaa mi ki kii, ki cha bi muin u nnyun ni na, u ga ɲmar. Unii u kaa gaa mi ki kii na, Uwumbər ga bui ke waabər bii. ¹⁷ Binib bi gaa mi ki kii na ga tun lijnjiir aatun. Maayimbil pu le bi ga nyan tiyayaar binib ni; bi ga len iliin yayan; ¹⁸ bi ga chuu iwaa, le yaan ɲa bi nibaa. Bi yaa nyu liluul kan, laan ɲa bi nibaa. Bi ga di biɲaal paan bibum pu, le bi ga pək.”

Uwumbər aah di Yesu buen paacham pu na

(Luk 24.50-53; Lituln 1.9-11)

¹⁹ Tidindaan Yesu aah len bi chee tibər doo na, le Uwumbər di u buen paacham, le u ti kal uɲangii wəb. ²⁰ Le waadidiliib buen ɲipepel məmək ni, ki ti tuk binib tibənyaan tee. Le Tidindaan ter bi, ki cha bi tun lijnjiir aatun. Baah tun lijnjiir aatun na, nima le mək binib ke baah len tibənyaan ti na, ti gbii. Amii.]

Uwumbør aagbar Bible without Deuterocanon in Konkomba

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Konkomba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible without Deuterocanon

in Konkomba

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

